

VÄRMLANDS KULTURPLAN 2017–2020

EN ÖKAD KULTURELL DELAKTIGHET

UTGIVEN AV REGION VÄRMLAND.

Kulturplanen är nedladdningsbar från Region Värmlands webbplats.

Värmlands kulturplan 2017–2020 är antagen av Region Värmlands fullmäktige 2016-12-08.

Vid eventuella frågor kring innehållet kontakta:
kultur@regionvarmland.se

Form: Lars Falkman

Foto (där inget annat anges): Linn Malmén

Region Värmland

Box 1022

651 15 Karlstad

www.regionvarmland.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4	VERKSAMHETSOMRÅDEN	20
FÖRORD	6	Professionell scenkonst	21
KULTURPLANEN – EN PARAPLYSTRATEGI	8	Dans	22
Kultursamverkansmodellen	8	Musik	22
EN KULTURPOLITIK FÖR FRAMTIDEN	10	Teater	22
Region Värmlands kulturpolitiska vision		Konst, form, slöjd och design	25
och strategiska inriktning	10	Medverkans- och utställningsersättning	26
En ökad kulturell delaktighet	11	Kristinehamns konstmuseum	26
Utveckling och förnyelse	11	Rackstadsmuseet	26
Samverkan	11	Konstfrämjandet i Värmland	26
Kulturen i samspel	11	Konstnärernas kollektivverkstad (KKV) Värmland	27
Nationella och statliga mål	12	Konsthantverk	27
EN ÖKAD KULTURELL DELAKTIGHET	13	Slöjd	27
Barn och unga	13	Arkitektur, form och design	28
Digital delaktighet	14	Museiverksamhet, kulturarv och kulturmiljö	28
Mångfald och integration	15	Museiverksamhet	28
Nationella minoriteter	15	Kulturarv	29
Jämställdhet och hbtq+	15	Värmlands Museum	30
Tillgängligt kulturliv	16	Kulturmiljö	31
Kulturens arenor	16	Konst- och kulturfrämjande verksamhet	32
Internationellt utbyte	17	Riksteatern Värmland	32
DE PROFESSIONELLA KULTURSKAPARNAS VILLKOR	18	Dans	33
Ekonomiska villkor	19	Kultur i skolan	33
Fristäder	19	Musik- och kulturskolan	35

Annan kulturverksamhet för unga	35
Ung Kultur Möts	35
Filmkulturell verksamhet	35
Medie- och informationskunnighet	36
Biblioteksverksamhet	36
Regional biblioteksverksamhet	38
Läs- och litteraturfrämjande	39
Läsfrämjande	39
Litteratur	39
Arkivverksamhet	40
Enskild arkivverksamhet	40
Svenska Migrationscentret	41
Värmlandsarkiv	41
Övrig arkivverksamhet	41
KULTUREN I SAMPEL	42
Civilsamhället	42
Folkbildning	42
Studieförbunden	43
Folkhögskolorna	43
Högre utbildning	43
Hälsa	43
Hållbarhet	44
Besöksnäring	44
Kulturella och kreativa näringar (KKN)	44

Spelkultur	45
GENOMFÖRANDE AV KULTURPLANEN	46
Utveckling genom samverkan	46
Samverkans- och dialogformer	47
Uppföljning	47
Förväntningar på statliga myndigheter och andra aktörer	47
Region Värmlands roll	48
Armlängds avstånd	48
Bidragsgivning	48
Landstinget och kommunerna	49

Region Värmland är en regional utvecklingsorganisation. Vi skapar förutsättningar för en hållbar tillväxt. Vi har många olika ansvarsområden med uppdrag som kommer från staten och våra medlemmar – Landstinget i Värmland och Värmlands sexton kommuner. Vi jobbar med tillväxtfrågor, kollektivtrafik, kultur, folkhögskolor och medlemsstöd.

FÖRORD

Värmlands kulturplan 2017–2020 tar sin utgångspunkt i Värmlands berättartradition. Kulturen är och har alltid varit viktig för länet, inom konstformer som teater, litteratur, musik, bildkonst och film. Värmland har en stark ställning i svenskt kulturliv.

Värmland tog steget in i samverkansmodellen 2013, då vår första kulturplan började gälla. Nu har det blivit dags för en ny plan, som ska visa riktningen för de kommande fyra åren.

Målen i den övergripande fyraåriga kulturplanen konkretiseras i de årliga utvecklingsplanerna, och i de handlings- och verksamhetsplaner som tas fram av kulturverksamheterna själva, och i landstinget, kommunerna och Region Värmland.

I arbetet med kulturplanen har många uttryckt en oro för finansieringen av den regionala kulturen. Det är en oro vi delar. Kulturpolitiken har sedan 1970-talet varit ett delat ansvar för staten, regionerna och kommunerna, särskilt när det gäller regionala kulturverksamheter. Om inte verksamheterna ska

stagnera och hämmas i sin utveckling måste alla parter även fortsättningsvis ta sitt ekonomiska ansvar.

Region Värmlands ekonomiska prioriteringar på kulturområdet kommer till uttryck i beslutet om fördelning av statsbidrag inom samverkansmodellen, i fördelningen av årsanslag till kulturella verksamheter och i besluten om projektmedel.

Den första kulturplanen togs fram i en omfattande dialogprocess med många deltagare. Engagemanget var stort, liksom förhoppningarna.

Den här gången har färre valt att delta i dialogprocessen, och antalet remissyttranden har minskat något. En förklaring kan vara att samverkansmodellen inte har lyckats leva upp till alla de förhoppningar som väcktes. Utrymmet för utveckling och omprioriteringar har varit litet, framförallt till följd av statens blygsamma uppräknings av anslagen till regional kulturverksamhet.

Men det är bekymmersamt om det kulturpolitiska engagemanget minskar. För att det regionala kulturlivet ska kunna utvecklas krävs ett aktivt intresse för en god samverkan mellan kulturlivets aktörer.

Vår förhoppning är därför att kunna skapa en levande dialog kring kulturplanens genomförande under de kommande fyra åren. Tillsammans kan vi möta de utmaningar som länet och kulturlivet står inför.

Ett stort tack till alla som på olika sätt bidragit till att skapa den nya kulturplanen!

Tomas Riste
Regionråd

Stina Höök
Regionråd

Foto: Lars Sjöqvist

KULTURPLANEN – EN PARAPLYSTRATEGI

Kulturplanen är en så kallad paraplystrategi för hela Värmland. Den tar ett utvecklingsinriktat helhetsgrepp över den offentligt finansierade kulturen i Värmland, med fokus på de insatser som ska göras inom ramen för samverkansmodellen.

Kulturplanen konkretiserar den regionala utvecklingsstrategin *Värmlandsstrategin 2014–2020*, som syftar till att skapa förutsättningar för att Värmland ska vara en hållbar, attraktiv

region där människor vill bo och utvecklas och där företag vill expandera och etablera sig.

Värmlandsstrategin innehåller åtta styrkor för Värmland, varav Berättartraditionen är en. Inom området Livskvalitet för alla lyfts ”Ett rikare kulturliv” fram som en av fyra åtgärder.

Kulturplanen är ett regionalt program och planeringsverktyg för utveckling av kulturen i Värmland. Ambitionen är att beskriva det regionala kulturlivet ur ett brett perspektiv, men fokus ligger på insatser som görs av Region Värmland och/

eller de regionala kulturverksamheterna – och av den regionala nivån i samverkan med kommunerna. Planen gäller för fyra år, 2017–2020.

Den övergripande planen har fått en mer generell karaktär, medan de specifika insatserna och aktiviteterna inom prioriterade områden konkretiseras i de årliga utvecklingsplanerna. Hur dessa tagits fram anges i respektive plan.

Kulturplanens mål konkretiseras också i de verksamhetsplaner, visioner, årsplaner och liknande som enskilda kommuner, Landstinget i Värmland, Region Värmland och de olika kulturverksamheterna tar fram. För biblioteksområdet tar Region Värmland och kommunerna i enlighet med *Bibliotekslagen* fram särskilda biblioteksplaner.

Kultursamverkansmodellen

Samverkansmodellen innebär att regionerna får fördela vissa statliga medel till regional kulturverksamhet. Målet med modellen är att föra kulturen närmare medborgarna och att ge regionerna ett ökat ansvar och ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer inom kulturområdet. Det sker bland annat genom att regionerna fått frihet att avgöra vilka regionala kulturverksamheter som ska få del av statsbidraget. Staten har dock ett fortsatt övergripande strategiskt ansvar för

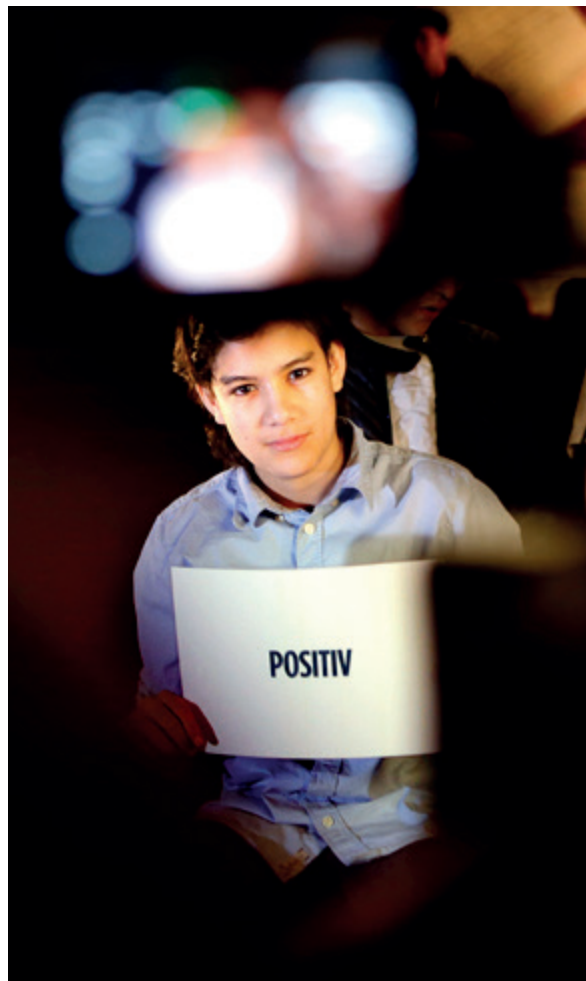
den nationella kulturpolitiken.

Kulturplanen ska beskriva de prioriteringar som Region Värmland vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som avses få statligt stöd. Den ska beskriva prioriteringarnas förhållande till de nationella kulturpolitiska målen och innehålla uppgifter om planerad statlig, kommunal och annan finansiering av verksamheterna.

Region Värmland ansvarar för att kulturplanen tas fram i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och civilsamhället. Kulturplanen ligger sedan till grund för det beslut som Kulturrådet fattar om medelsfördelning till länet.

Fokus i samverkansmodellen ligger på professionell scenkonst, musei- och arkivverksamhet, regional biblioteksverksamhet och främjandeverksamhet inom olika konst- och kulturområden. Statsbidrag får ges inom ett antal utpekade verksamhetsområden samt till verksamhet som bedrivs i form av länsöverskridande verksamhet och till konstområdesöverskridande samarbeten inom dessa områden.

Samverkansmodellen följs och utvärderas av olika myndigheter och parter. Det är viktigt att uppföljningar och utvärderingar resulterar i att modellen utvecklas efterhand, så att den blir mer ändamålsenlig och att alla parter upplever den som relevant och välfungerande.

BARN OCH UNGA

Kultur för, med och av barn och unga är ett prioriterat område i kulturplanen.

EN KULTURPOLITIK FÖR FRAMTIDEN

UTVECKLING

När vi utvecklar kulturområdet handlar det både om kulturlivets, samhällets och individens utveckling.

Region Värmlands kulturpolitiska vision och strategiska inriktning

Kulturen är viktig för Värmland. Vi har ett rikt kulturliv med både bredd och spets, som bidrar till social gemenskap, rika upplevelser och ett stort intresse för Värmland som kulturlän.

Kulturen formar och utvecklar både samhället och oss som individer genom att vidga våra perspektiv, ge förståelse och skapa sammanhang. Den bidrar till ett demokratiskt, öppet och dynamiskt samhälle.

Vad som ska rymmas inom kulturbegreppet är inte självklart, och inte heller givet en gång för alla. Ett öppet kulturbegrepp bidrar till en mångfald av möjligheter och skapande, både inom det fria kulturlivet, hos kulturverksamheterna och på marknaden. Aktörerna på kulturområdet är – och ska vara – många.

En livskraftig region behöver ett attraktivt kulturliv som rymmer allt från ett professionellt kulturutbud av hög kvalitet till en mångfald av möjligheter till eget skapande. I Värmland ska alla kunna möta, uppleva och skapa kultur.

Det är viktigt med en levande diskussion om kvalitetsbegreppets innehåll, värde och föränderlighet. Vad som är konstnärlig kvalitet måste vara föremål för öppna bedömningar som vilar på sakkunskap och erfarenhet.

Den konstnärliga friheten utgör en omistlig del av yttrandefriheten och det offentliga samtalet. Om kulturen inte tillåts ifrågasätta och utmana förlorar den sin vitalitet och förmåga att bidra till det demokratiska samhällets utveckling.

Region Värmland ska tillsammans med kommunerna och staten vara garant för gemensamma utvecklingsresurser och en väl fungerande kulturell infrastruktur som:

- bidrar till ett breddat deltagande i kulturlivet
- ger länets invånare tillgång till ett varierat kulturutbud av hög kvalitet
- främjar och utvecklar kulturlivet

- bidrar till mångfald och konstnärlig förnyelse
- tillgängliggör och utvecklar kulturarvet
- bidrar till regional utveckling och tillväxt
- särskilt utvecklar kultur för, med och av barn och unga.

Genom samverkan ska:

- möjligheterna att delta och vara delaktig i kulturlivet öka
- fler tillgängliga mötesplatser och arenor för kreativ verksamhet etableras
- villkoren för professionellt konstnärligt skapande och företagande förbättras
- det ideella kulturlivet och arrangörskapet ges möjligheter att utvecklas
- samarbeten över kommun-, läns- och nationsgränserna underlättas
- kulturlivets möjligheter till internationellt utbyte och samverkan stärkas
- kulturlivet bidra till integration och mötet mellan olika kulturer.

EN ÖKAD KULTURELL DELAKTIGHET

Mångfald, jämställdhet och tillgänglighet är nyckelbegrepp inom kulturpolitiken. Region

Värmland ska verka för att det offentligt finansierade regionala kulturlivet upplevs som angeläget, engagerande och attraktivt för alla invånare, oavsett bostadsort, ålder, kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell orientering eller utbildning.

Kultur för barn och unga är ett prioriterat område för de regionala kulturverksamheterna. Det handlar om att ge barn och unga möjligheter att uppleva och skapa kultur, men också om att stärka dem som professionellt och ideellt arbetar med kultur för barn och unga. Den regionala kulturpolitiken ska syfta till att ge alla barn och unga i länet likvärdiga möjligheter att ta del av och själva skapa kultur.

UTVECKLING OCH FÖRNYELSE

Den regionala kulturpolitiken måste skapa utrymme för utveckling och förnyelse inom kulturlivet samtidigt som den är öppen för omprövningar och nya satsningar.

Det framtida kulturlivet i Värmland formas i stor utsträckning av kulturskapare och entreprenörer med visioner och egensinne. Den regionala

och lokala kulturpolitiken ska skapa en gynnsam jordmån för dem som på olika sätt bidrar till att ge Värmland en stark kulturprofil.

SAMVERKAN

Samverkansmodellen innebär en vilja att skapa samarbete över gränser: mellan kulturpolitik och utvecklingspolitik, mellan kulturen och näringslivet, mellan kulturen och utbildningssektorn, mellan amatörer och professionella, mellan kulturverksamheter och ideella organisationer, mellan olika konstarter och kulturområden, mellan utövare och åskådare.

Region Värmland och kommunerna måste tillsammans sträva efter en balans så att hela Värmland har tillgång till ett mångsidigt kulturutbud. Vi kan också skapa förutsättningar för ett bättre resursutnyttjande genom att utveckla formerna för samverkan mellan kommunal, regional och nationell nivå, och genom fler samarbeten över läns- och nationsgränserna.

KULTUREN I SAMSPEL

Kulturpolitiken samspelar med andra politikområden och ska vara en kraft och motor i regionens

utveckling. Den ska medverka till att skapa sysselsättning och nya företag, utveckla innovationskraft och nya synsätt, öka jämställdheten och mångfalden, främja hälsa och livskvalitet, skapa attraktivitet och bidra till samhällsutvecklingen i stort.

Region Värmland vill använda den regionala kulturpolitiken och dess verktyg till att öka Värmlands utvecklingskraft utifrån prioriteringarna i *Värmlandsstrategin 2014–2020*. I Värmlandsstrategin betonas de grundläggande perspektiven social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet, regionalt ledarskap, internationalisering och regional samplanering.

Kulturens betydelse för regional utveckling poängteras också i *En nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft 2014–2020*.

Nationella och statliga mål

De nationella målen för kulturpolitiken är “att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling”.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barn och ungas rätt till kultur.

De nationella målen gäller alla samhällsområden inom stat, kommuner och regioner.

Biblioteksområdet regleras i särskild ordning genom *Bibliotekslagen*. Det finns också särskilda nationella mål för litteratur- och läsfrämjande och för kulturmiljöområdet.

Inom arkivverksamhet, film och området arkitektur, formgivning och design finns särskilda av riksdagen beslutade mål för statens arbete, som i delar är relevanta även för den regionala och kommunala kulturpolitiken. Detsamma gäller målen för medieområdet, målet för politiken för det civila samhället och målet för folkbildningspolitiken.

EN ÖKAD KULTURELL DELAKTIGHET

Alla som bor i Värmland ska ha möjlighet att möta, uppleva och skapa kultur. Region Värmland och de offentliga kulturaktörerna ska arbeta för att förverkliga en ökad kulturell delaktighet i hela länet. Ett aktivt arbete med mångfald, jämställdhet och tillgänglighet är viktigt för alla aktörer på kulturens område och ska speciellt prägla all regional kulturverksamhet som erhåller offentligt stöd.

Regeringen har uttalat att perspektivfrågor såsom tillgänglighet, hbtq, jämställdhet och arbetet för de nationella minori-

teterna bör få ökat genomslag i samverkansmodellen.

Alla kulturverksamheter ska aktivt arbeta med att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsförmåga, sexuell orientering eller ålder. Att arbeta för att kulturens utbud upplevs som tillgängligt, meningsfullt och angeläget för hela länets befolkning ligger i linje med diskrimineringslagens intentioner.

DELAKTIGHET

Läsning är viktigt – och roligt – för alla åldrar.

Alla ska ha samma möjlighet till utbildning och arbete inom kulturområdet. Kulturanalys rapport *Kultur av vem?* (2015) visar att kulturlivet i stort inte speglar mångfalden i samhället gällande vilka som arbetar inom kulturområdet. Att många olika erfarenheter tillvaratas och speglas är en förutsättning för social sammanhållning, ett livskraftigt civilsamhälle och en levande demokrati. Arbetet med mångfaldsfrågor är också ett bidrag till att göra Värmland mer attraktivt för boende och besökare.

Region Värmlands bidragsgivning till kultur ska stödja projekt som aktivt arbetar med jämställdhet, mångfald och tillgänglighet och bidrar till en ökad kulturell delaktighet.

Barn och unga

Barn och unga är ett självklart fokus för offentligt finansierad kultur i hela Värmland. Ur ett samhällsperspektiv är det viktigt att unga kan använda och utveckla sin kreativitet och sina kulturella uttryckssätt. Att i unga år uppleva och skapa kultur inom en mångfald av uttrycksformer bidrar till att utveckla individens engagemang och innovationskraft även på andra samhällsområden.

Arbetet ligger i linje med *FN:s barnkonvention*, som säger att konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet.

Barn och ungdomars förutsättningar att ta del av kultur skiljer sig beroende på bland annat ålder, bostadsort, i vilken skola de går och familjernas ekonomiska och sociala situation. Den regionala kulturpolitiken ska bidra till att utjämna dessa skillnader.

Det offentligt finansierade kulturlivet medverkar till att inspirera, stödja och samordna kulturverksamhet för, av och med barn och ungdomar. De regionala kultursatsningarna ska vara ett komplement och stöd till det som sker på lokal nivå; de kan inte kompensera för uteblivna satsningar på kommunal nivå.

Värmlandsstrategin lyfter fram vikten av att stärka och utveckla fler mötesplatser och arenor för kreativ verksamhet, särskilt för kultur riktad mot barn och unga. I arbetet med kulturplanen har många efterfrågat fler mötesplatser för unga än de traditionella, både platsbundna och rörliga.

Region Värmland, regionala kulturverksamheter och kommunerna i Värmland ska gemensamt verka för att stärka barns och ungas möjligheter att ta del av ett varierat kulturutbud av hög kvalitet i hela Värmland. Målet ska vara att öka barn och ungas inflytande och delaktighet i kulturlivet och öka möjligheterna till eget skapande och egna kulturuttryck.

Digital delaktighet

Den snabba digitala utvecklingen förändrar hur människor skapar, sprider och tar del av konst och

kultur. Internet skapar ständigt nya rum för kulturupplevelser, ett vidgat kulturutbud och ökade spridnings-, marknadsförings- och försäljningsmöjligheter. Genom webbplatser och sociala medier skapas globala kontaktytor, nya möjligheter för smalare genrer, nya forum för eget deltagande och medskapande, samt ett ökat konsument- och medborgarinflytande.

För arkiven, biblioteken och museerna har möjligheterna att förmedla, bevara och tillgängliggöra kulturarvet ökat tack vare den digitala utvecklingen. Kulturarvet kan göras mer synligt och spridas långt utanför institutionernas egna lokaler. Forskning och studier underlättas, kreativitet och innovation främjas och användarna kan också bidra till att beskriva, katalogisera och sprida kännedom om det som institutionerna gör tillgängligt. Det regionala arbetet ska i möjligaste mån utgå

från de nationella riktlinjerna för digital informationshantering och långtidslagring.

Regional digital agenda för Värmland 2014-2020 är länets handlingsplan för den digitala utvecklingen. Syftet är att i bred samverkan arbeta för att ta tillvara de möjligheter som digitaliseringen erbjuder människor och företag.

En ökad digital delaktighet och en fortsatt utveckling av offentliga och kommersiella e-tjänster förutsätter bland annat ett väl utbyggt bredbandsnät. Region Värmland har tagit fram en regional bredbandsstrategi med målsättningen att alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020.

För många äldre och lågutbildade är den digitala kunskapsklyftan fortfarande en realitet. Biblioteken och studieförbunden har viktiga roller när det gäller att öka alla invånares kunskap om

DIGITAL DELAKTIGHET

Det är viktigt att ta tillvara de möjligheter som digitaliseringen skapar.

Bild: Designed by
Creativeart – Freepik.com

hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet och samhällsdebatten.

Mångfald och integration

Integrationen har blivit en allt mer central samhällsfråga, och med det har också kulturens bidrag hamnat i fokus, inte minst genom det engagemang civilsamhället stått för. Ett öppet, välkomnande och levande kulturliv kan bidra till ökad integration i samhället och Värmlands offentligt finansierade kulturliv bör aktivt arbeta med integrationsfrågor. De närmaste åren handlar det också om hur de mångkulturella resurserna hos länets invånare kan tas tillvara i kulturlivet i större utsträckning.

Värmlands befolkningsprognos fram till år 2030, *Värmlands framtida befolkning* (2015), visar att invandring är en viktig komponent för att behålla en stabil befolkningsutveckling i Värmland. Det är avgörande att personer som flyttar hit känner sig välkomna och att det finns såväl jobb och boende som meningsfulla aktiviteter att ta del av och utöva. Här har kulturen en betydelsefull roll att spela.

Nationella minoriteter

Människor ska ha rätt och möjligheter att uttrycka sig samt att skapa och sprida sina verk på det språk de själva vill. I Sverige finns fem erkända nationella minoriteter – sverigefinnar, judar, tornedalingar, romer och samer – samt fem erkända nationella minoritetsspråk: finska, meänkieli, samiska, romani chib och jiddisch. Bestämmelserna regleras i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

De nationella minoriteternas rättigheter och möjligheter ska tas tillvara i det regionala kulturarbetet så att deras språk och kulturer skyddas och främjas. Barns utveckling av en kulturell

identitet ska särskilt främjas. Att skapa möjligheter för de nationella minoriteterna att synliggöra och utveckla sin kultur och sitt kulturarv är angeläget för att både kulturlivet och samhället i stort ska präglas av mångfald och inkludering.

Offentligt finansierade insatser inom området bör ha ett långsiktigt perspektiv. De ska i första hand bygga på initiativ från de nationella minoriteternas företrädare eller utformas i samspel med dessa. I Värmland är det viktigt att bygga vidare på det arbete som Värmlands Museum och andra aktörer initierat kring sverigefinnar, romer och resande.

Jämställdhet och hbtq+

Jämställdhet handlar om jämlikhet mellan kvinnor och män så att båda könen ges samma möjlighet att forma samhället och sina egna liv. Arbetet med jämställdhet är nödvändigt för att de kulturpolitiska målen ska uppnås. Ett jämställt kulturliv bidrar till kvalitet och mångfald genom att fler erfarenheter och berättelser presenteras. Arbetet inom området ska utgå från de nationella jämställdhetspolitiska målen.

Undersökningar visar att kvinnors och mäns deltagande i och inflytande över konstnärliga verksamheter varierar inom olika konstområden och genrer. För att på allvar bryta mönstret krävs ett långsiktigt och kunskapsdrivet arbete med jämställdhetsintegrering.

Arbetet med hbtq+-frågor ligger i linje med det kulturpolitiska målet att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. Alla i kulturlivet ska känna sig välkomna att del av och själva skapa kultur oavsett kön, könsidentitet och könsuttryck.

2014 antog regeringen *Strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*.

I strategin pekas en rad fokusområden ut, varav kulturen är ett. Ambitionen är att främja kulturområdets möjligheter att bidra till ökad mångfald och öppenhet genom att synliggöra och utmana normer som begränsar människor.

Länets kulturverksamheter, kulturkonsulenter, civilsamhälle och kommuner ska aktivt arbeta med jämställdhet och hbtq+. Den regionala kulturen i länet behöver systematiskt analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. Likaså är det av vikt med fortsatt utbildning och synliggörande kopplat till jämställdhet och hbtq+.

Ett verktyg för att integrera jämställdhetsperspektivet i politiskt beslutsfattande och praktisk verksamhet är *CEMR-deklarationen*, den europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå, som bland andra Landstinget i Värmland och Region Värmland beslutat under-teckna. Många organisationer, däribland Region Värmland, har också anslutit sig till länsstyrelsens strategi *Ett jämställt Värmland*. Ett stöd i det regionala jämställdhetsarbetet är den utbildning och forskning inom genusvetenskap som bedrivs vid Karlstads universitet.

Tillgängligt kulturliv

Det är viktigt att tillgängliggöra kulturupplevelser så att alla kan ta del av dem oavsett funktionsförmåga.

Möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att tillgodogöra sig kulturutbudet och möjligheterna till eget skapande är beroende av tillgängligheten. Det innebär bland annat att kunna ta sig till, in i och använda de aktuella lokalerna. Begriplig och tillgänglig information i olika format är en förutsättning för att få kännedom om och förstå kulturutbudet. Tillgängligheten påverkar också möjligheterna till utbildning

inom konst- och kulturområdet.

De regionala kulturverksamheterna har med stöd av Kulturrådet och Region Värmland genomfört ett systematiskt arbete inom området. Det har bland annat resulterat i att värmländska kulturverksamheter med statsbidrag inom samverkansmodellen har en handlingsplan för ökad tillgänglighet och har åtgärdat enkelt avhjälpbara hinder i sina lokaler för publik verksamhet.

Nästa steg blir att säkerställa att plan- och bygglagens krav på området efterlevs också på kommunal nivå. Från 2017 får bidrag från Statens kulturråd bara gå till publik verksamhet som bedrivs i lokaler där enkelt avhjälpbara hinder är åtgärdade.

Digitaliseringen erbjuder goda möjligheter att öka tillgängligheten till kulturlivet. Den tekniska utvecklingen har fört med sig helt nya möjligheter för personer med funktionsnedsättning. Det är viktigt att kulturlivets aktörer använder och vidareutvecklar dessa möjligheter, samtidigt som de sätter in de digitala lösningarna i ett helhetsperspektiv.

Kulturens arenor

Kultur möter man ofta på traditionella institutioner och arenor, som till exempel museer, teatrar, kulturhus, arkiv, bibliotek, olika föreningars samlingslokaler, biografer och konsertlokaler. Värmlandsstrategin betonar att det för ett rikare kulturliv är viktigt att stärka de mötesplatser och arenor som finns för kreativ verksamhet men också att utveckla nya, särskilt för barn och unga. I arbetet med kulturplanen har behovet av neutrala arenor framhållits.

Deltagare, publik och utövare befinner sig i olika sammanhang och på olika platser. Torg, parker, kultur- och naturmiljöer, festivaler, köpcenter etcetera är platser där många vistas och en möjlighet för såväl pop up-kultur som långvariga samarbe-

ABUNDANCE

Den internationella dansfestivalen i Karlstad skapar möten mellan dansen och publiken på torg, gator och i parker.

Foto: Tanja Tamminen

ten. De kommunala bostadsbolagen har en viktig roll att spela i arbetet med att skapa ett kulturutbud där människor bor.

Internationellt utbyte

Kultur är en utmärkt kontaktskapare och ett effektivt verktyg när regionen öppnar sig mot omvärlden. Internationella kontakter har betydelse både för kulturskaparnas yrkesmässiga utveckling och som en del i marknadsföringen av länet. Kultur från länet bör därför ges fler möjligheter att presenteras internationellt.

Fler samarbeten och kontakter med aktörer från övriga världen ger ökade kunskaper, perspektiv och stimulans. Öppenhet och mobilitet bidrar till ett varierat och dynamiskt kulturutbud av hög kvalitet. Det är därmed också ett sätt att utveckla kulturverksamheterna, att utveckla och förnya kulturskaparnas konstnärliga uttryck och att ge invånarna i länet möjlighet att möta kultur från andra länder.

Europeiska mål inom kulturområdet uttrycks i initiativ från kommissionen och olika beslut fattade av parlamentet och ministerrådet. Inom EU-politiken betonas kulturens betydelse för sammanhållningen inom unionen, behovet av att främja mångfald och interkulturell dialog samt att främja kulturen som drivkraft för kreativitet, kopplat till tillväxt och sysselsättning.

I *Europa 2020* slår EU fast hur unionen ska arbeta för att uppnå sysselsättning och en smart och hållbar tillväxt för alla. Europeiska kommissionen har inför perioden 2014–2020 lanserat programmet *Kreativa Europa*, som syftar till att stödja de kulturella och kreativa näringarna inom unionen. För att kunna arbeta strategiskt gentemot EU, och kunna stötta verksamheter som vill bedriva europeiska projekt, har Region Värmland ett kontor i Bryssel.

Med sitt geografiska läge har Värmland också särskild anledning att ytterligare utveckla möjligheterna till kulturellt utbyte och strategisk samverkan med norska parter.

DE PROFESSIONELLA KULTURSKAPARNAS VILLKOR

Det konstnärliga skapandet är en förutsättning för ett levande kulturliv och ett växande kulturföretagande. Med sin utbildningsbakgrund, erfarenhet och kompetens har de enskilda professionella kulturskaparna mycket att tillföra de regionala kulturverksamheterna och kulturlivet i stort. Mångfalden av konstnärliga uttryck förutsätter att det finns både vitala kulturinstitutioner med fast anställd personal och fria utövare som verkar inom och utanför institutionernas ramar.

Att skapa bättre förutsättningar för konstnärligt skapande är en prioriterad uppgift för kulturpolitiken, där statliga, regionala och lokala mål möts. Arbetet måste utgå ifrån de särskilda kunskaper och behov som efterfrågas av kulturskaparna.

Kommunerna och Region Värmland stödjer på en rad olika sätt kulturskaparnas möjlighet att verka i sitt yrke, men det behövs fler arenor och sammanhang där kulturskapares metoder, förhållningssätt och verk kommer till uttryck. Det måste också finnas möjligheter till kompetensutveckling och utvecklande möten med utövare från övriga Sverige och världen. Nyanlända kulturskapare från andra länder är en viktig resurs för att vitalisera länets kulturliv.

Ekonomiska villkor

För att kulturskapare ska kunna leva på sitt konstnärliga arbete krävs det att nya vägar skapas för att vidga deras arbetsmarknad. Sedan tidigare är studieförbund och föreningar viktiga arbetsgivare. Arbetet med kultur i skolan bidrar till att öka efterfrågan på professionellt verksamma kulturskapare. Likaså kan ett utvecklat arbete kring kultur och hälsa skapa en ökad marknad för kulturskaparnas tjänster.

Det är viktigt att de professionella kulturskaparna får skäliga ersättningar och goda villkor för sitt skapande arbete.

Region, landsting och kommuner har ett särskilt ansvar för att säkerställa detta när kulturskapare anlitas för uppdrag och arrangemang. Offentligt finansierade utställare bör följa det statliga ramavtalet om medverkande- och utställningsersättning till konstnärer, det så kallade MU-avtalet. En ökad tillämpning av avtalet är en viktig förutsättning för konstnärers möjligheter att utöva sitt yrke och för en hållbar återväxt av yrkesverksamma konstnärer.

Offentliga inköp och uppdrag vid ny-, om- och tillbyggnationer är en viktig inkomstkälla för konstnärer. Kommunerna bör i möjligaste mån tillämpa den så kallade enprocentregeln, både för att vidga arbetsmarknaden för professionella konstnärer och för att göra konsten tillgänglig för fler medborgare.

Det är också värdefullt att Region Värmland, landstinget, kommunerna och andra aktörer inom kulturlivet upprätthåller och utvecklar sin bidragsgivning till konstnärligt nyskapande och uppmärksammar kulturskapare med priser och stipendier.

Fristäder

Runtom i världen finns det många exempel på hur yttrandefriheten inskränkts och kulturskapare hotas och förföljs. Ett antal kommuner och landsting i Sverige ingår i fristadssystemet, som har till syfte att ge förföljda konstnärer, främst författare, en fristad i Sverige. En av dessa kommuner är sedan år 2015 Karlstads kommun. Det är angeläget att antalet fristäder ökar och att fristadskonstnärerna får ökade möjligheter att bli en del av offentligheten.

BERÄTTARLADAN

Västanå Teater engagerar varje år skådespelare, musiker och andra konstnärer.

Foto: Håkan Larsson

VERKSAMHETSOMRÅDEN

Kulturplanen fyller flera syften. Den är ett styrdokument för Region Värmlands samlade arbete inom kulturområdet, den beskriver den regionala kulturella infrastrukturen, och den utgör Region Värmlands ansökan till Statens kulturråd om statsbidrag till regional kulturverksamhet inom samverkansmodellen.

Kultursamverkansmodellen omfattar för närvarande (2016) sju verksamhetsområden:

1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet
2. museiverksamhet
3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
4. konst- och kulturfrämjande verksamhet
5. regional enskild arkivverksamhet
6. filmkulturell verksamhet
7. främjande av hemsloyd.

Fokus i modellen ligger på professionell kultur och främjande-verksamhet.

I den följande texten beskrivs i första hand de kulturverksamheter i Värmland som 2016 erhöll statsbidrag inom samverkansmodellen, men också andra verksamheter inom bland annat arkiv och bildkonst.

De verksamheter som får årsanslag av Region Värmland

förutsätts arbeta utifrån Region Värmlands kulturpolitiska vision och strategiska inriktning, så som den beskrivs i *Värmlands kulturplan 2017–2020*, och utifrån de nationella målen för kulturpolitiken. De verksamheter som tar emot statsbidrag ska dessutom följa de villkor som framgår av Kulturrådets beslut om statsbidrag till viss kulturverksamhet, och av de överenskommelser som Region Värmland träffat med respektive kulturverksamhet.

De regionala kulturverksamheterna bidrar till regionens utveckling och förnyelse. De samverkar bland annat med kommuner, skolor, det fria professionella kulturlivet och civilsamhället. Flera av dem arbetar med att utveckla kulturen som näring.

De regionala kulturinstitutionerna är personalintensiva och har därmed fått allt svårare att upprätthålla och utveckla verksamheten när de offentliga stöden – framförallt statsbidraget – inte hållit samma takt som löne- och prisökningarna. Många, inte minst verksamheterna själva, pekar på behovet av en stabil långsiktig basfinansiering och ett tydligt statligt ansvarstagande för den regionala kulturen. Det är viktigt att den regionala infrastrukturen på kulturområdet ges goda förutsättningar att utvecklas i takt med behoven och de kulturpolitiska prioriteringarna. Det gäller både institutioner och det fria kulturlivet.

Region Värmland är öppen för att samverkansmodellen byggs ut, men delar Kulturrådets ståndpunkt att inga områden bör läggas till modellen utan utökad finansiering.

Nedan beskrivs nuläget, utmaningarna och den övergripande inriktningen under perioden fram till år 2020 inom respektive verksamhetsområde. Rubriksättningen avviker från samverkansmodellens indelning. Det beror bland annat på att beskrivningen inkluderar områden som inte ingår i modellen, men ett skäl är också att några verksamheter med statsbidrag – framförallt Region Värmlands kulturverksamheter, Västana Teater, Riksteatern Värmland och Värmlands Museum – har en inriktning som berör flera olika verksamhetsområden. Indelningen i verksamhetsområden gör därför inte kulturverksamheternas gränsöverskridande arbete full rättvisa, och återspeglar inte heller hur verksamheterna organiserats.

Professionell scenkonst

Mötet mellan publik och professionella utövare är grunden för den levande scenkonsten. För att vara attraktiv, intressant och relevant för en publik vars sammansättning, vanor och intressen ständigt förändras måste scenkonsten ges möjligheter att utvecklas. Förmågan att skapa en dialog med publiken och bygga ett långsiktigt förtroende blir allt viktigare i ett samhälle där konkurrensen om människors fritid ständigt ökar.

Det lokala arrangörskapet och god tillgång till scener är viktiga förutsättningar för att länets invånare ska få ta del av professionell scenkonst i sina egna kommuner.

Även om Wermland Opera och Västana Teater står i fokus inom området är det viktigt att uppmärks-

samma de fria grupperna. Utan dem skulle utbudet av teater-, dans- och musikföreställningar, inte minst för barn och unga, vara betydligt mindre.

Som förmedlare av professionell scenkonst och arrangörsutvecklare har Riksteatern Värmland en central roll. Satsningen Kultur på landsbygd gör det möjligt för arrangörer på mindre orter att kunna erbjuda scenkonst av hög kvalitet och att utveckla sitt arrangörskap.

DANS

Dansen är ett konstområde som under 2000-talet varit prioriterat i den nationella och regionala kulturpolitiken. Danskonstens sena inträde i kulturpolitiken återspeglas i områdets svaga infrastruktur. Ambitionen är att stärka den professionella dansen så att fler får möjlighet att ta del av danskonst av hög kvalitet. Detta ska bland annat ske genom att stärka danskonstens regionala förankring, främja förnyelse och utveckling och bidra till ett brett dansutbud.

Fokus för samverkan mellan Region Värmland och kommunerna ligger på att möjliggöra gästspel och residens, och att erbjuda professionell dans i skola och förskola, inte minst för att öka kunskapen om och bredda intresset för dans.

MUSIK

Utbudet av professionell musik är totalt sett relativt gott i Värmland, särskilt om man inkluderar det konsertutbud som helt eller till stor del finan-

sieras utan offentligt stöd. I länet finns också flera viktiga eftergymnasiala musikutbildningar, bland annat Musikhögskolan Ingesund, som är en del av Karlstads universitet.

Region Värmlands stöd till musikområdet riktas främst till verksamheter som är kulturpolitiskt angelägna men som inte kan leva och utvecklas på marknadens villkor. Fokus ligger på det professionella musiklivet och arrangörskapet – på att sprida musik av hög kvalitet till så många människor som möjligt.

Region Värmland för en löpande dialog med Wermland Opera och Västana Teater om deras verksamhet och uppdrag. Inom ramen för denna diskuteras verksamheternas åtaganden inom musikområdet.

TEATER

I Värmland ska det vara möjligt att ta del av scenkonst av hög kvalitet. Wermland Opera och Västana Teater är de viktigaste regionala producenterna av scenkonst. De garanterar en långsiktighet, står för konstnärlig kvalitet och utveckling, lockar nationella och internationella kulturskapare och är stora arbetsgivare inom scenkonstsektorn.

Wermland Opera

Wermland Opera producerar opera, musikal, orkesterkonserter och andra program med hög konstnärlig kvalitet och en mångsidigt sammanfattat repertoar. Operan har byggt upp en fram-

gångsrik verksamhet som attraherar både publik från länet och tillresande.

Wermland Opera är ett av landets sex operahus. Operan har två egna scener i Karlstad och turnerande verksamhet. Operans orkester har Karlstad CCC som sin fasta konsertscen.

Operan har målsättningen att vara en regional stolthet och av nationellt intresse, att välja produktioner som präglas av djärvhet i val och presentation, och att publiken ska känna närhet till de medverkande.

I uppdraget ingår att sträva efter att nå en bred publik och nya publikgrupper, med särskilt fokus på utbudet för barn och unga. Turnéerna spelar en nyckelroll för operans samarbete med civilsamhället, kommunerna och olika arrangörer. Operan samarbetar med en mångfald av aktörer, både inom och utanför länet och landet.

Verksamheten bedrivs i stiftelseform och operans styrelse tillsätts av Region Värmland.

Utredningen *Ringar på vattnet* (2015) gjorde en nulägesanalys av Wermland Operas situation, inte minst ur det ekonomiska perspektivet. Utredarna gav i stort en mycket positiv bild av verksamheten, men menade också att operans produktivitet var för låg och att operan behövde utveckla sina samarbeten, bland annat med andra operahus. Man föreslog dessutom att lokalerna skulle öppnas för samarbeten med bland annat det fria musiklivet och olika aktörer inom barn- och ungdomsområdet.

WERMLAND OPERA

På operans scener varvas opera, musikal och orkestermusik.

Foto: Mats Bäcker

Operans styrelse har i sin planering tagit fasta på utredningens synpunkter. Som en konsekvens av att utredningen pekade på behovet av fortsatt ökade offentliga anslag enades Region Värmland och Karlstads kommun om att anslaget till operan ska räknas upp med 2,5 procent per år fram till 2018.

Västanå Teater

Västanå Teaters övergripande inriktning är att bedriva en mångsidig professionell teaterverksamhet av hög kvalitet för en bred publik. Liksom Wermland Opera attraherar teatern både en regional, nationell och internationell publik.

Teatern ska utveckla och fördjupa sin egen form av musikteater med utgångspunkt i den skandinaviska folkkulturen. Berättandet står i centrum och musiken och dansen får ta stor plats. Teatern ska sträva efter att nå en bred publik och nya publikgrupper, med särskilt fokus på att utveckla utbudet för barn och ungdom. Västanå Teater bedrivs i föreningsform.

Verksamheten har sin tyngdpunkt i den årliga sommaruppsättningen, som kompletteras med en turnerande uppsättning, i första hand för en barn- och/eller ungdomspublik.

Teatern startade 2015 projektet Västanå Folk, med syftet att stärka teaterns roll som mötesplats för olika former av folkkultur utifrån en kärna av berättande, musik, dans, kostym och hantverk. På sikt avses Västanå Folk bli en permanent del av teaterns verksamhet.

Fria grupper och turnéverksamhet

De fria professionella teatergrupperna spelar en viktig roll för att bredda utbudet av talteater i länet, särskilt för barn och unga. Region Värmland ger punktstöd till de fria grupperna, främst i form av bidrag till produktion av nya föreställningar.

Stödet bidrar till att skapa förutsättningar för en omfattande turnéverksamhet, både inom och utom länet. Flera av grupperna har de senaste åren också fått bidrag från Statens kulturråd till sina produktioner.

Tillgången till scener och arrangörer är avgörande för de fria gruppernas möjlighet att möta sin publik, särskilt utanför skolan. De lokala teaterföreningarna och Riksteatern Värmland spelar en nyckelroll när det gäller att förmedla ett brett utbud av turnerande scenkonst i hela länet, inte minst de föreställningar som ingår i Riksteaterns utbud.

Konst, form, slöjd och design

Möjligheterna att ta del av konst, konsthantverk och design i Värmland har blivit allt fler under de senaste decennierna. Inom konstområdet finns en mängd aktiva institutioner, organisationer och andra aktörer som på olika sätt främjar och utvecklar konstlivet. Genom sina olika inriktningar kompletterar de varandra inom områden som utställnings- och programverksamhet, pedagogiska insatser, konstköp, kollektivverkstäder, utbildning, projekt, gallerier, konstrundor och tillfälliga utställningsplatser.

Värmlands Museum har ett särskilt ansvar att som länsmuseum förvalta och visa konst med anknytning till länet. Museet har en omfattande utställningsverksamhet i museibyggnaderna i Karlstad, men också på von Echstedtska gården och i konsthallen i Långban gruv- och kulturby. Utställningarna har både ett regionalt, nationellt och internationellt perspektiv, och omfattar både konst, fotografi, form, slöjd och design.

Omfattande konstsamlingar, företrädesvis med verk av värmländska konstnärer, finns dessutom hos landstinget och kommunerna. Dessa avsätter också i varierande grad medel till

inköp av konst och offentlig konstnärlig gestaltning. För Landstinget i Värmland är arbetet med konst också ett bidrag till att främja en bättre hälsa.

Viktiga aktörer med egna samlingar är också Rackstadmuseet och Kristinehamns konstmuseum. Därutöver finns det betydande konstsamlingar hos andra organisationer och företag, till exempel Nya Wermlands-Tidningen i Karlstad.

Kristinehamns konstmuseum, Rackstadmuseet, Konstnärernas kollektivverkstad (KKV) och Konstfrämjandet i Värmland beskrivs närmare nedan. Därutöver finns en lång rad utställare av konst och konsthantverk, såväl konstföreningar och kommunala utställningslokaler som återkommande konstrundor och initiativ som Alma Löv Museum, Sandgrund Lars Lerin, Sliperiet, Gamla Kraftstationen och ett antal konstgårdar och privata

Foto: Øyvind Lund

gallerier. Flera satsningar har också gjorts på utomhusutställningar sommartid. Sammantaget innebär detta att utställningsverksamheten har en god regional spridning.

Det finns ingen högre konstnärlig utbildning inom bildkonst och form i länet. Därför är folkbildningens roll desto viktigare. Vid Kyrkeruds folkhögskola finns både längre och kortare kurser med konstinriktning, och flera studieförbund erbjuder möjligheter för enskilda att utveckla sitt intresse för konst. Också Karlstads universitet erbjuder kurser inom området.

Regionens olika konstaktörer har olika drivkrafter, målbilder och resurser. Gemensamt är dock en önskan av att skapa ytterligare möjligheter till att utveckla området och främja intresset för och kunskapen om bild- och formkonst.

Under perioden fram till år 2020 prioriterar Region Värmland insatser för att stärka och utveckla området bildkonst och form genom samordning och projektverksamhet. Syftet är bland annat att utveckla det konstpedagogiska arbetet, stärka det internationella utbytet, initiera kompetensutveckling och att stärka kommunernas arbete inom konstområdet.

MEDVERKANS- OCH UTSTÄLLNINGERSÄTTNING

Avtalet om medverkans- och utställningsersättning, *MU-avtalet*, reglerar vilka villkor och ersättningsnivåer som ska gälla när statliga institutioner

ställer ut verk som ägs av konstnären. Offentligt finansierade utställare bör följa avtalet. En ökad tillämpning av avtalet är en viktig förutsättning för konstnärers möjligheter att utöva sin konst.

KRISTINEHAMNS KONSTMUSEUM

Kristinehamns konstmuseum är ett museum för modern och samtida konst med ambitionen att presentera ett mångsidigt utbud med internationell, svensk och värmländsk konst. Museet strävar efter att på ett pedagogiskt sätt presentera och förmedla utställningarna och göra konsten tillgänglig för så många människor som möjligt. Museet drivs av Kristinehamns kommun. Region Värmland ger ett årsanslag till museet.

RACKSTADMUSEET

Rackstadmuseet i Arvika är ett museum över Rackenkolonins konstnärer och deras verk. Utställningsverksamheten har intensifierats genom åren och utbudet är breddat till att omfatta såväl konst som konsthantverk. Museet drivs av en ideell förening. Arvika kommun och Region Värmland ger årliga bidrag till museet.

KONSTFRÄMJANDET I VÄRMLAND

Konstfrämjandet i Värmland är del av en folkrörelse och arbetar inom bild- och formområdet i Värmland. Organisationen strävar efter att skapa förutsättningar för att alla Värmlands kommuner ska få tillgång till samtidskonst. Konstfrämjandet

Foto: Kristinehamns konstmuseum

MÖTEN MED KONSTEN

Kristinehamns konstmuseum och Rackstadmuseet är viktiga arenor för konsten i Värmland.

Foto: Rackstadmuseet

OLIKA UTTRYCK

Väggmålningar och hemslöjd – skapandet tar sig olika uttryck och kliver över gränser.

i Värmland initierar konstprojekt för att inspirera och utmana den ovana och vana konstpubliken. Val av metod och samverkanspartner för olika projekt varierar beroende på målgrupp och sammanhang.

KONSTNÄRERNAS KOLLEKTIVVERKSTAD (KKV) VÄRMLAND

KKV Värmland är en av landets drygt tjugo kollektivverkstäder. Som ideell förening spelar den en viktig roll när det gäller att ge länets konstnärer tillgång till mer kostnads- och utrymmeskrävande tekniker. Kollektivverkstaden har potential att utveckla sin roll som mötesplats och aktör i länets konstliv, också ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Region Värmlands bidrag till KKV samspelar med Kulturrådets och Karlstads kommuns bidrag.

KONSTHANTVERK

Värmlands Konsthantverkare – som marknadsför sig under namnet Konsthantverkarna Karlstad – och Arvika Konsthantverk är två ekonomiska föreningar som driver butik och galleri med offentligt stöd. Genom dessa lyfts både konsthantverkets traditioner och förnyelse fram.

SLÖJD

Hemslöjd är mer än kulturarv och tradition. Intresset för slöjd är stort och växande, inte minst bland unga. I hemslöjden möts de näringsinrikta-

de, kulturarvsinriktade och kunskapsförmedlande perspektiven.

Slöjdens gränsöverskridande potential har uppmärksammats alltmer. Slöjden förekommer i allt fler sammanhang, med en tydlig koppling till samtida design, konsthantverk och mathantverk och med starka inslag av nyskapande. Hemslöjdens värderingar har också fått ökad betydelse inom andra områden – det handlar om miljövänliga naturmaterial, närproducerat, återvunnet, möten över generations- och kulturgränser och hälsofrämjande insatser. Också inom kulturskolorna noteras ett ökat intresse för slöjden.

Värmland har många aktiva slöjdare – såväl professionella som amatörer – och det finns en lång tradition av att stödja hemslöjden regionalt. Region Värmland ansvarar för konsulentverksamheten, i samverkan med bland annat föreningslivet och kommunerna. Inom verksamheten ryms till exempel arbete med rådgivning, utställningar, marknader, utvecklingsprojekt, temadagar, föredrag, utbildningar och utveckling av verksamhet för barn och unga.

Under de närmaste åren ska formerna för kompetensutveckling av pedagoger inom slöjdområdet utvecklas, och Region Värmland ska i samverkan med kommunerna och andra parter bidra till ökade möjligheter för barn och unga att kontinuerligt slöjda på fritiden.

ARKITEKTUR, FORM OCH DESIGN

Riksdagen har antagit mål för statens arbete med arkitektur, formgivning och design. Några av dessa är i hög grad relevanta också för kommunerna och landstinget. Det gäller till exempel målet att kulturhistoriska och estetiska värden i befintliga miljöer ska tas till vara och förstärkas, att intresset för hög kvalitet inom arkitektur, formgivning, design och offentlig miljö ska stärkas och breddas, och att offentligt och offentligt understött byggande, inredande och upphandlande på ett föredömligt sätt ska behandla kvalitetsfrågor.

Utifrån dessa mål blir det viktigt att vårda och förnya stadsmiljöer och landsbygd så att platsens identitet och särart framhävs, liksom att berika den gemensamma miljön med konst, form och design. En förutsättning för framgång är att arkitekters och konstnärers medverkan i stadsutvecklingen stärks. I planeringen och förvaltningen av den gemensamma miljön – det offentliga rummet – måste den kulturella och sociala dimensionen lyftas fram vid sidan av de tekniska och ekonomiska.

Området arkitektur, form och design har inte samma tydliga regionala struktur som konstområdet och det saknas en samlande offentlig aktör.

Den så kallade enprocentregeln för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnation av offentliga miljöer bör i möjligaste mån tillämpas, både för att konsten ska kunna få ett större

utrymme i offentliga miljöer och för att det är ett sätt att tillvarata konstnärernas kompetenser och förbättra deras arbetsvillkor.

Museiverksamhet, kulturarv och kulturmiljö

MUSEIVERKSAMHET

Museiverksamhet är ett brett begrepp, som oftast rymmer ett arbete med att bevara och levandegöra kulturarven. Den internationella organisationen ICOM (The International Council of Museums) definierar det som ”en permanent institution utan vinstintresse som tjänar samhället och dess utveckling, som är öppen för allmänheten, som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut – i studiesyfte, för utbildning och nöjesmaterie och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld”.

I samverkansmodellen avser begreppet museiverksamhet framförallt läns museernas verksamhet, där kulturarvs- och kulturmiljöfrågor har en självklar hemvist, liksom ofta också bild- och formkonst. Läns museerna speglar mångfalden i historia och kulturarv, är en viktig mötesplats och arena för samhällsdebatt och förmedlar kunskap, upplevelser och bildning.

Region Värmland har valt att koncentrera sitt museiengagemang till Värmlands Museum, Rack-

stadsmuseet och Kristinehamns konstmuseum. Det värmländska museilandskapet rymmer dock ett 40-tal regelbundet öppna museer med olika inriktningar och huvudmän. Det inkluderar också länets minnesgårdar.

Museerna är en tillgång inom arbetet med kulturarv och bildkonst – och givetvis också som besöksmål. Värmlands Museum förväntas vara en resurs för övrig museiverksamhet, inte minst när det gäller kompetensutveckling och nätverk. Flera av de mindre museerna i länet har de senaste åren tagit del av Riksantikvarieämbetets bidrag till arbetslivsmuseer.

Museerna står inför många framtida utma-

ningar inom områden som pedagogisk verksamhet, förnyelse av utställningarna, hantering och förvaring av samlingarna, förvaltning och utveckling av museibyggnader och satsningar på att öka den digitala tillgängligheten till kulturarvet. En del av de museer som bedrivs i föreningsform har också problem med nyrekrytering av ideella krafter. Den framtida finansieringen är avgörande för museernas möjligheter till utveckling och till att upprätthålla kompetens och tillgänglighet.

KULTURARV

Ansvar för att bevara, använda, utveckla och tillgängliggöra kulturarvet lokalt och regionalt delas av många olika institutioner, myndigheter och organisationer, bland annat arkiven, museerna, minnesgårdarna, biblioteken och andra kommunala verksamheter samt länsstyrelsen. De ideella krafterna – det civila samhället – är en betydelsefull del av kulturarvs- och kulturmiljöarbetet. Värmlands Hembygdsförbund och de anslutna hembygdsföreningarna är en viktig aktör, liksom arkiven, Karlstads universitet, de religiösa samfundet och Föreningen Värmländsk kultur. Värmlands Museum spelar en central och samlande roll.

På lokal nivå är folkbiblioteken med sina samlingar av lokal litteratur och annat kulturarvsmaterial en viktig resurs för forskning om ortens, bygdens och den egna släktens historia.

Kulturarvsbegreppet ska vara inkluderande och lyfta fram den mångfald av kulturarv som utmärker samhället idag. Kulturarv bidrar till en god livsmiljö och är en viktig faktor för en långsiktigt hållbar utveckling.

MÖTEN MED KULTURARVET

Närbilder av värmländsk historia: Finngården Ritamäki och Långban gruv- och kulturby.

Foto: Lars Sjöqvist

VÄRMLANDS MUSEUM

Värmlands Museum är ett av Sveriges mest välbesökta läns museer. Museet vill nå alla länsinvånare genom en bred verksamhet i hela länet, bland annat vid filialerna von Echstedtska gården i Säffle kommun, Torsby Finnskogscentrum i Lekvattnet och Långban gruv- och kulturby norr om Filipstad. Filialen Dyvelstens Flottningsmuseum i Forshaga har lagts i malpåse till och med år 2021.

Museet ska förmedla kulturhistoria och konst för att ge upplevelser och insikter om vad det är att vara människa, belysa samtidsfrågor och ge

ett vidgat perspektiv på samhällsutvecklingen. Genom en bred verksamhet och ett rikt programutbud strävar museet efter att vara en öppen arena för kunskap, samtal och debatt. Viktigt för museets arbete ute i länet är nya arbetssätt och samarbeten med andra aktörer, bland annat kring dokumentation.

Under perioden fram till 2018 arbetar museet med fyra publika inriktningsmål:

- Värmland har det mest välbesökta, djärva och angelägna läns museet i Sverige.

VÄRMLANDS MUSEUM

Ett museum för hela Värmland.

Foto: Lars Sjöqvist

- Värmlands Museum skapar och driver hållbar, regional utveckling.
- Värmlands Museum gör kulturarv och kulturmiljöer i Värmland mer kända och tillgängliga.
- Värmlands Museum är ett museum för alla.

Ledorden kreativitet, lika värde, professionalitet och glädje ska genomsyra organisationen.

Värmlands Museum är en stiftelse. Styrelseledamöterna utses av Landstinget i Värmland, Karlstads kommun och Värmlands Museiförening.

Museets utställningar på fyra orter bildar tillsammans en berättelse om Värmlands historia och konst. För att uppnå mångfald, flexibilitet och belysa samtidsfrågor visar museet också tillfälliga utställningar, stora och små, egenproducerade, samproducerade eller inhyrda. En ambition är att återkommande visa uppmärksammade internationella utställningar.

Som länsmuseum erbjuder Värmlands Museum en öppen och tillgänglig offentlig arena för diskussion om samtidsfrågor. Museet har en omfattande programverksamhet och genomför ett

stort antal samarrangemang med andra aktörer.

Barn och unga är en prioriterad grupp. Museet ska väcka engagemang, kunskapslust och kreativitet genom skolprogram och pedagogisk verksamhet.

Värmlands Museum ska vara en viktig arena för samtidskonst i regionen. Museets egen konstsamling är också en utgångspunkt för utställningar och programverksamhet.

Riksutställningar har i rapporten *Länsmuseernas situation* (2016) beskrivit det omfattande och komplexa samhällsuppdrag länsmuseerna har. Uppdraget ställer krav på flexibilitet och förmåga att röra sig mellan olika politikområden. Förväntningarna på länsmuseerna ökar, vilket ställer krav på utveckling och förändring av verksamheterna. Samlingarna beskrivs både som en styrka och ett hot, genom de utmaningar som ställs när det gäller förvaltning och förvaring. Samarbete mellan museer beskrivs som en viktig strategi.

Riksutställningar ansvarar också för rapporten *Värmlands Museum – En hållbar tillgång för regionen?* (2015). Där beskrivs museets ekonomiska utmaningar och utvecklings- och investeringsbehov. En konsekvens av utredningen blev att Region Värmland och Karlstads kommun enades om att anslaget till museet ska räknas upp med 2,5 procent per år fram till 2018.

Under 2016 inledde museet ett arbete med att bygga om sina lokaler och förnya de fasta utställningarna.

KULTURMILJÖ

Kulturmiljö är den miljö som formats av mänsklig aktivitet, till exempel bebyggelse och fornlämningar men också hela landskap. Från 2014 gäller fyra nationella kulturmiljömål som ska vara vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksantikvarieämbetet har 2016 formulerat en vision för kulturmiljöarbetet 2030: "Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige." Visionen innebär att framtidens kulturmiljöarbete är avgörande för ett inkluderande samhälle genom att erbjuda alla:

- samtal som utmanar föreställningar om samhällets utveckling
- förutsättningar att förstå samtiden
- möjlighet att utveckla samhällsengagemang, tillit och gemenskap

Länsstyrelsen Värmland arbetar utifrån den *Kulturmiljöstrategi* som fastställdes 2012 och reviderades 2016. Strategin är ett övergripande visions- och styrdokument som utgår från framtidsvisionen "Värmland – ett föredömligt hållbart och levande kulturlandskap som lockar, underhåller och utvecklar människor, natur och kultur".

Forn- och kulturlandskapsvård i Värmland bidrar till ett hållbart landskap med en mängd arenor av skiftande slag, huvudsakligen på landsbygden, till exempel riksintresseområden, kulturresevat och fornlämningsområden. Dessa kan i ännu högre grad än idag användas för möten, kunskaps- och erfarenhetsutbyten, pedagogisk verksamhet, forskning, nöje, arbetsmarknadsmässig sysselsättning, landsbygdsutveckling och mycket mer. Det är därför viktigt att förutsättningar ges för att vidmakthålla och utveckla kulturlandskapet.

Länsstyrelsens strategi lyfter bland annat fram miljö, kompetensfrågor, behov av delaktighet och samspel och kulturarv som regional utvecklingsfaktor. Den poängterar också vikten av att utveckla kulturarvsturismen och se till möjligheterna att kombinera kultur- och naturupplevelser.

På regional nivå ansvarar länsstyrelsen för det statliga kulturmiljöarbetet och myndighetsuppgifterna inom området. Länsstyrelsen ska arbeta sektorsövergripande och verka för att nationella mål får genomslag.

Länsstyrelsen ger bidrag till förvaltning och vård av värdefulla kulturmiljöer och till information och tillgängliggörande. Bidrag ges även till kommuner för framtagande av kulturmiljöprogram.

Svenska kyrkan får ersättning från staten för kulturhistoriskt motiverade kostnader i samband med vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen. Ersättningen bidrar till att det kyrkliga kulturarvet kan bevaras, användas och utvecklas långsiktigt och hållbart.

En särskilt viktig roll spelar Värmlands Museum, som bland annat bygger upp och förmedlar kunskap inom området, och utvecklar de kulturmiljöer som är en del av museets egen verksamhet, inte minst Långban. Museet har också stor betydelse för många externa parter, till exempel kommuner och hembygdsföreningar.

I Värmland, liksom i många andra län, har det funnits en viss oklarhet kring den regionala roll- och ansvarsfördelningen på kulturmiljöområdet. För att skapa en tydlighet kring detta och för att fördjupa samarbetet i länet har Länsstyrelsen Värmland, Värmlands Museum och Region Värmland skapat en särskild samverkansstruktur.

Syftet med denna är att genom samverkan kring utåtriktade aktiviteter ge kulturmiljöfrågor ökad tyngd i samhällsplanering och debatt samt ge förutsättningar för yrkesaktiva inom området att arbeta för kulturmiljö som en resurs att värna och utveckla.

Därutöver samverkar länsstyrelsen och Värmlands Museum i hög utsträckning med kommuner, civilsamhället och fastighetsägare.

Konst- och kulturfrämjande verksamhet

Med konst- och kulturfrämjande verksamhet avses framförallt den konsulentverksamhet som bedrivs i länet.

Konsulenterna arbetar strategiskt och samordnande. De initierar, formar, stödjer och leder utvecklingsprocesser och projekt tillsammans med andra. Samverkan är centralt, och barn och unga en prioriterad målgrupp, med fokus på dem som möter barn och unga, till exempel lärare och bibliotekspersonal. Metoderna för arbetet är workshops, utbildningar, nätverksträffar, konferenser, rådgivning, metodutveckling etcetera. Operativ verksamhet förekommer främst som delar av ett mer långsiktigt strategiskt arbete.

Konsulenterna arbetar om möjligt konstområdesövergripande och utvecklar nya arbetssätt inom ramen för kultursamverkansmodellen och med kulturplanen som grund.

Att bidra till ökad tillgänglighet till kultur genom att utveckla det regionala arrangörskapet är en gemensam angelägenhet, liksom att skapa bättre förutsättningar för kulturskaparna, bland annat genom kompetensutvecklande insatser.

Viktiga delar av den konst- och kulturfrämjande verksamheten är i vidare mening också

kommunernas satsningar på ungdomshus eller andra mötesplatser för unga, och de möjligheter som skapas på regional och kommunal nivå att på ett enkelt sätt ge ekonomiskt stöd till ungas egna initiativ inom kulturområdet.

Inom samverkansmodellen avser statsbidraget till konst- och kulturfrämjande verksamhet framförallt den regionala konsulentverksamhet som bedrivs inom dansområdet och Riksteatern Värmland.

Region Värmland har valt att samla sin konsulentverksamhet i en enda organisatorisk enhet, som omfattar såväl dans som film, slöjd, bibliotek, läs- och litteraturfrämjande och arbetet med att stödja kommunernas arbete med kultur i skolan och att samordna Ung Kultur Möts, UKM.

RIKSTEATERN VÄRMLAND

Riksteatern Värmland har ambitionen att vara en motor för professionell scenkonst, såväl lokalt som regionalt, och en kontaktpunkt för scenkonstintresserade som vill se, skapa eller arrangera scenkonst i Värmland. Arrangörer ska kunna få stöd i att stärka sin kompetens, och organisationen ska vara en plattform för utvecklingsarbete, kreativt nytänkande och skapande, inte minst inom civilsamhället. Föreningen deltar aktivt i samtalet om angelägna samtidsfrågor.

Riksteatern Värmland är en obunden ideell förening av folkrörelsekaraktär. Föreningens vision är: "Riksteatern Värmland vill verka för att

KULTUR I SKOLAN

I skolan kan alla barn och unga få möjlighet till eget skapande.

Foto: Johan Eklund

skapa scenkonstupplevelser som sätter tankar och känslor i rörelse – för alla överallt.”

En av föreningens viktigaste uppgifter är att aktivt stödja och stimulera lokala teaterföreningar och andra arrangörer. Föreningen fungerar också som pådrivare och initiativtagare för att långsiktigt stärka scenkonsten, och förmedlar professionell scenkonst för barn och unga.

Föreningen är medlem av Riksteatern, vars uppgift bland annat är att producera och turnera scenkonst av hög kvalitet, öka intresset för scenkonst hos barn och unga samt dem som tidigare inte tagit del av scenkonst, och att verka för ett starkt arrangörsled inom scenkonsten i hela landet.

Riksteatern Värmland och de lokala teaterföreningarnas arbete har stor betydelse för tillgång till ett brett scenkonstutbud i hela länet, inte minst när det gäller talteater. Föreningen ansvarar för Kultur på landsbygd, en satsning på att nå ut

med scenkonst på mindre orter i länet. Riksteatern Värmland är också ett viktigt stöd för de fria teatergrupperna i Värmland och en viktig aktör inom integrationsarbetet.

DANS

Region Värmland initierar, inspirerar, koordinerar och driver utvecklingsprojekt inom dansområdet och samverkar med verksamheter och kommuner som önskar utveckla dansen.

Det är kommunernas ansvar att ge elever en möjlighet att möta dansen som konst- och uttrycksform i skolan – både i eget skapande och som scenkonst – och att skapa möjligheter för unga att under ledning av professionella danspedagoger utöva dans på fritiden. Region Värmland är en resurs i detta arbete, bland annat genom sin danskunskapande verksamhet.

Viktiga aktörer i arbetet med att utveckla

dansen är också Karlstads universitet, länets teaterverksamheter, Riksteatern Värmland, ideella föreningar, studieförbund och kulturskolan.

KULTUR I SKOLAN

Att ge barn och unga möjlighet till eget skapande och deltagande i kulturverksamhet inom ramen för skolarbetet bidrar till att utveckla den egna kreativiteten och att nå skolans kunskapsmål. Genom satsningar på kultur i skolan når man alla barn oavsett bakgrund.

Regionala kulturverksamheter och kulturkonsulenter spelar en viktig roll för att stödja kommunernas utvecklingsarbete och att förmedla och erbjuda ett professionellt utbud för arbetet med kultur i skolan, ett utbud som också inkluderar fria kulturskapare och grupper.

Konsulentverksamheterna initierar och samordnar utvecklingsarbete inom området,

genomför projekt, förmedlar kunskap och inspiration, och arrangerar konferenser och regionala utbudsdagar för scenkonst.

Karlstads universitet har en central roll både som utbildare av lärare för förskola, förskoleklass och grundskolan och när det gäller fortbildning inom estetiska läroprocesser för lärare och kulturskapare.

Kommunerna har ansvaret för att barn och unga får tillgång till kultur – på fritiden och inom förskolans och skolans ram. Statens kulturråd fördelar årligen Skapande skola-bidrag som ska utgöra ett komplement till skolornas egen budget för kulturverksamhet i skolan. Bidraget ska öka elevernas möjligheter att möta professionell konst och kultur. Långsiktigt ska det medverka till att kulturella och konstnärliga uttryck integreras i förskolan, förskoleklass och grundskolan med utgångspunkt i läroplanerna.

Region Värmland ger kommuner och andra skolhuvudmän stöd vid ansökningar om Skapande skola-medel och skapar möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

De regionala kulturverksamheterna subventionerar på olika sätt föreställningar, besök och arbete i skolorna. Principerna för subventionerna ska vara tydliga och bidra till att skapa mer likvärdiga villkor för skolornas möjligheter att ta del av kulturverksamhet.

MUSIK- OCH KULTURSKOLAN

Den kommunala musik- och kulturskolan är en frivillig verksamhet som ofta erbjuder ämnen som musik, dans, drama och bild. Kulturskolan är en av de största kulturverksamheterna för barn och unga i länet och spelar en viktig roll för att ge barn och unga tillgång till olika estetiska uttrycksformer på sin hemort.

ANNAN KULTURVERKSAMHET FÖR UNGA

Vid sidan av musik- och kulturskolan finns också många andra möjligheter för unga att på fritiden utveckla sitt intresse för eget skapande inom områden som dans, film, musik, slöjd och teater. Studieförbunden är en viktig aktör, men också bibliotek, fritidsgårdar, olika dansstudior och verksamheter som Riksförbundet Unga Musikanter, Unga Västana, Sjöfäst-Operan, Lekaressällskapet och Värmlandsteatern.

Region Värmland och flera kommuner har särskilda ekonomiska bidrag till ungdomars egna initiativ och anställer sommarjobbade ungdomar inom kultursektorn.

UNG KULTUR MÖTS

UKM, Ung Kultur Möts, är en rikstäckande ideell förening som skapar välkomnande och toleranta mötesplatser i form av festivaler där unga människor i åldern 13–20 år på olika sätt får uttrycka sig kreativt och konstnärligt för en publik. Värmland är ett av de län som har mest livaktig UKM-verksamhet. Tusentals ungdomar har sedan starten 1998 deltagit i UKM. Många av dessa har fortsatt sitt kreativa skapande upp i vuxen ålder, ibland i professionella former.

UKM är en mötesplats som skapas av, för och med unga. En viktig aspekt av UKM-festivalerna är möjligheten att delta

i workshops, att skaffa sig erfarenheter som arrangör och att vidga sitt kontaktnät. Därigenom kan UKM också bidra till utveckling av det unga entreprenörskapet. Region Värmland samordnar verksamheten regionalt.

Filmkulturell verksamhet

Rörlig bild blir allt viktigare i samhället. Den digitala teknik-utvecklingen har demokratiserat mediet och stärkt möjligheterna till eget skapande, nya uttryck och nya visningsplatser. Aldrig tidigare har så många sett och gjort film som nu.

Från 2017 tar staten ett helhetsansvar för den nationella filmpolitiken. Visionen är att svensk film ska ha hög kvalitet och uppvisa sådan bredd och mångfald av berättelser att den angår alla. Svensk film ska vara ett självklart och tillgängligt val för publiken i hela landet och vara attraktiv internationellt.

Med utgångspunkt i visionen för svensk film anges att filmpolitiken ska bidra till att sju mål uppfylls:

- Utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet.
- Allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet.
- Filmavet bevaras, används och utvecklas.
- Svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet.
- Barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.
- Jämställdhet och mångfald präglar filmområdet.
- Filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

UNG KULTUR MÖTS

På UKM-festivalerna blandas uttrycken: musik, dans, konst och – på bilden – trolleri.

Foto: Stefan Barkman

Dessa mål är i hög grad relevanta också ur ett regionalt perspektiv och bör vara vägledande för den regionala filmverksamheten.

Inom produktionsområdet avser Region Värmland att fortsätta stötta länets professionella filmskapare och unga talanger genom bland annat fortbildning, nätverk, teknikstöd, stipendier och samproduktionsmedel. Målet är att skapa möjligheter att framförallt producera kort- och dokumentärfilm av hög kvalitet i Värmland.

Biografer, filmföreningar, filmstudior och filmfestivaler bidrar på olika sätt till att skapa

ett brett utbud av film på bio i Värmland. Region Värmland har tillsammans med Filminstitutet och kommunerna bidragit till att biograferna klarat teknikskiftet till digital visningsteknik. På visningsområdet är en viktig uppgift fortsättningsvis att medverka till mångfald och kvalitet i olika visningsfönster och till att stärka publikarbetet på biograferna.

Att ansvara för det nationella filmarvet är framför allt Filminstitutets uppgift, men det är också nödvändigt att de regionala aktörer som ansvarar för olika typer av filmarkiv tar ett ansvar för bevarande och

tillgängliggörande av sina samlingar.

Det är viktigt att skapa möjligheter för unga att se, analysera och skapa med rörlig bild. Föreningen Värmlands Filmförbund spelar en viktig roll inom området.

Kommunerna och andra skolhuvudmän har ansvaret för att ge elever i skola och förskola möjligheter att ta del av rörlig bild som konst- och uttrycksform i skolan – både i eget skapande, som ett verktyg i undervisningen och som upplevelse på biograf eller i andra visningsformer – och att skapa möjligheter för unga att göra film på

fritiden. Regionala aktörer som Region Värmland är en resurs, inspiratör och kompetensutvecklare för kommunernas långsiktiga utvecklingsarbete på området.

Grundläggande för den professionella filmsektorns utveckling är också möjligheterna till utbildning. Här har Karlstads universitet och Molkoms folkhögskola viktiga roller i länet, liksom den yrkeshögskoleutbildning för manusförfattare som bedrivs av Alma Löv Museum/Alma Löv Education.

MEDIE- OCH INFORMATIONSKUNNIGHET

Den rörliga bilden har en central roll i medielandskapet, i den mångfald av snabbt föränderliga kanaler för information, kommunikation och socialt samspel som kännetecknar det moderna informationssamhället. För demokratin och delaktigheten i samhället är det avgörande att genom ökad medie- och informationskunnighet (MIK) stärka barn och unga som medvetna medieanvändare, inte minst när det gäller den rörliga bildens språk och verktyg. Inom MIK-området har både skolan och biblioteken en viktig roll.

Biblioteksverksamhet

Biblioteken ska enligt *Bibliotekslagen* verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Det innebär att biblioteken arbetar med ett brett uppdrag utifrån flera stora samhällsutmaningar.

Biblioteket är en demokratisk mötesplats för inspiration, kunskap och upplevelser. Besök och boklån ska vara gratis, liksom merparten av bibliotekets övriga utbud och tjänster. Likvärdighet är ett centralt begrepp – alla ska ha tillgång till god biblioteksservice oavsett var i länet man bor.

Bibliotekslagen föreskriver att alla kommuner ska ha folkbibliotek som är tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteken ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Särskild uppmärksamhet ska också ägnas åt personer med annat modersmål än svenska, personer med nedsatt funktionsförmåga och de nationella minoriteterna.

På många orter är biblioteket den centrala kulturinstitutionen. I sina lokaler ger biblioteket plats för det offentliga samtalet i form av utställningar, föreläsningar och andra kulturupplevelser och evenemang. Ofta utvecklas programverksamheten i samverkan med det lokala föreningslivet, studieförbunden och regionala kulturverksamheter.

Bibliotekens roll i samhället utvecklas ständigt. Människor har olika behov av information, kultur och mötesplatser, olika smak och preferenser, skilda intressen och önskemål utifrån sin livssituation. Detta ökar kraven på en aktiv och aktuell kultur-

verksamhet på biblioteken.

Folkbiblioteken bildar tillsammans med skolbibliotek, regional biblioteksverksamhet, Karlstads universitetsbibliotek och sjukhusbiblioteken det allmänna biblioteksväsendet i Värmland. De har olika huvudmän och uppdrag, men bildar också en regional helhet och medverkar i samverkan till regional utveckling, bland annat genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Universitetsbiblioteket har i uppdrag att ge kvalificerat stöd till studenter och lärare/forskare i syfte att gagna en kritisk kunskapsbildning.

Sjukhusbiblioteken fungerar som ett kunskapsstöd för hälso- och sjukvårdens medarbetare och erbjuder mötesplatser för kultur på sjukhusen, både för personal och patienter.

BIBLIOTEKSFYND

Barn och unga är en prioriterad grupp för biblioteken.

Genom regional samverkan har ett Bibliotek Värmland skapats, där kommungränserna inte längre spelar lika stor roll för den enskilde användaren och där de samlade resurserna kan utnyttjas på ett effektivare sätt. Samverkan omfattar ett gemensamt biblioteksdatasystem och webbplatsen bibliotekvarmland.se. Genom en successivt utvecklad innovativ samverkan kan kommunerna ge länets invånare bättre biblioteksservice och använda de personella och ekonomiska resurserna på ett effektivt sätt. Samverkan sker utifrån respektive kommuns och biblioteksverksamhets förutsättningar.

Bibliotekens utvecklingsarbete ska utgå från medborgarnas perspektiv. Biblioteksfrågorna måste lyftas även utanför kultursfären och finnas med i strategiska diskussioner kring till exempel livslångt lärande, digital delaktighet, integration, medborgarservice, social gemenskap och demokratiutveckling.

Skolbiblioteken spelar en särskilt betydelsefull roll för att främja språkutveckling och stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur. Enligt skollagen ska alla elever ha tillgång till skolbibliotek. Att utveckla skolbiblioteken och stärka deras roll är en viktig uppgift för skolornas huvudmän, med stöd av länets aktörer på biblioteksområdet.

REGIONAL BIBLIOTEKSVERKSAMHET

Bibliotekslagen föreskriver att det ska finnas en regional biblioteksverksamhet som har som syfte

VÄRMLANDS BOKFESTIVAL

Poeten Bengt Berg möter publiken på Bokfestivalen.

att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Den regionala biblioteksverksamheten ska bland annat kunna initiera gemensamma förändringsprocesser vid biblioteken, ta initiativ till projekt över kommun- och länsgränser, främja erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling och bistå biblioteken med rådgivning, inspiration och stöd i utvecklingsarbetet.

Den regionala biblioteksverksamheten ska också bedriva kvalificerad omvärldsbevakning, trendspaning och analys samt företräda de värmländska bibliotekens intressen på det nationella planet, bland annat i arbetet med att ta fram och implementera en nationell biblioteksstrategi.

Den regionala biblioteksverksamheten är en del av Region Värmland och utgår från *Regional biblioteksplan 2017-2020*, som fastställdes av regionfullmäktige i december 2016. Planen är styrande för den regionala biblioteksverksamheten, stödande för kommunala biblioteksplaner och bildar underlag för arbetet med att utveckla och stimulera samverkan mellan biblioteken i Värmland.

Prioriterade utvecklingsområden i planen är Likvärdighet, Läsförämjande och Biblioteket i samhället.

Under planperioden arbetar den regionala biblioteksverksamheten utifrån tre målsättningar:

- att bidra till att bibliotekspersonal från alla

kommuner i Värmland deltar i det regionala utvecklingsarbetet och tar del av de stödtillfällena och vidareutbildningsaktiviteter som erbjuds

- att bidra till att alla kommuner i Värmland har politiskt antagna och aktuella biblioteksplaner som tillämpas och följs upp
- att arbetet genomförs enligt en särskild utvecklingstrappa med sju steg och att verksamheten når toppskiktet i samtliga prioriterade utvecklingsområden och åtgärder.

Planen har tagits fram i dialog med länets bibliotekschefer, utifrån nationella och regionala styr- och strategidokument och i samråd med litterära sällskap och andra aktörer inom området.

Bibliotekslagen föreskriver att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Biblioteksplanerna utgår från bibliotekslagen och kompletterar och fördjupar kulturplanen. Den regionala biblioteksverksamheten ska enligt *Bibliotekslagen* tillsammans med Kungliga biblioteket och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

Läs- och litteraturfrämjande

LÄSFRÄMJANDE

Förmågan och lusten att läsa är grundläggande för människors möjligheter att delta i samhällets demokratiska liv och för lärande och bildning.

Riksdagen har slagit fast att alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Språkräning och läsutveckling är centralt för barn och ungas mognande.

Det läsfrämjande arbetet syftar till att skapa läslust, göra läsare av läskunniga, ta bort hinder för läsning och ge alla de språkliga, kulturella och digitala verktyg som behövs för att vara delaktig i samhällsutvecklingen.

Merparten av det läsfrämjande arbetet bedrivs lokalt. Skolan har ett särskilt ansvar när det gäller läsning, liksom biblioteken. Den regionala biblioteksverksamheten har en viktig roll som samordnare av kompetensutveckling inom biblioteksväsendet och andra insatser. Även Karlstads universitet arbetar med kurser inom läsfrämjande.

Samtidigt är läsfrämjande en angelägenhet för många; föreningar, folkrörelser och företag har också en viktig roll att spela när det gäller att stimulera och uppmuntra till läsning.

God tillgång till kunskap och kompetens är en avgörande faktor för att Värmland ska bli en bättre region att leva i. Värmlandsstrategin pekar på de positiva effekter som en höjd utbildningsnivå kan ge.

Läsfrämjande åtgärder måste ha ett brett perspektiv och omfatta olika grupper och åldrar. Traditionellt har läsfrämjande åtgärder utgått från boken, men i ett vidgat textbegrepp inklude-

ras bland annat bildmedier, ljud, film och spel – medieformer som idag ibland ligger närmare barnen än vad böckerna gör.

Region Värmland har en viktig roll som samlande regional plattform för dialog och gemensamma utvecklingssatsningar, och som egen aktör, främst inom kultur- och biblioteksområdet och de egna folkhögskolorna. I den regionala biblioteksplanen är läsfrämjande ett av tre särskilt prioriterade områden.

LITTERATUR

Bilden av Värmland har i betydande utsträckning påverkats av länets stora prosaförfattare och poeter. Den värmländska litteraturen är också en viktig källa för andra konstarter. Texter av länets författare har inspirerat till verk inom konsten, teatern och filmen. Vid sidan av skönlitteraturen för vuxna producerar värmländska författare också högkvalitativ barn-, ungdoms- och facklitteratur.

Värmland har en relativt välutvecklad struktur inom litteraturområdet, med ett aktivt föreningsliv, litterära besöksmål som Mårbacka minnesgård och Alsters herrgård, litteraturpriser, författare, bokförlag, bokhandeln, biblioteken, litterära sällskap, universitetet, folkbildningen och skolväsendet. Strukturen kan dock utvecklas ytterligare, vilket bland annat förutsätter en stärkt samverkan.

Region Värmland har ansvar för Värmlandsmontern på Bokmässan i Göteborg och Värmlands bokfestival i Karlstad, som bland annat syftar

till att lyfta fram författare, förlag, bibliotek, läsning och litteratur, men också berättande i andra former. Perspektivet ska vara brett, präglas av delaktighet och innefatta alla åldrar. Värmlandsmontern i Göteborg bidrar också till att stärka Värmlands varumärke.

Ambitionen är att utveckla Värmlands bokfestival så att antalet besökare ökar och den i allt högre grad bidrar till att öka intresset för litteratur och berättande, bland annat genom att fler unga och fler barnfamiljer besöker festivalen. Vid sidan av Värmlands bokfestival finns många andra arenor för litterära möten, inte minst biblioteken och bokhandeln.

Arkivverksamhet

Arkiven är en del av vårt historiska arv och kollektiva minne. De ger oss en bild av hur samhället utvecklas, och kunskap om historiska skeenden och livsvillkor genom tiderna. I Värmland finns en god samverkan mellan olika arkiv. Tillsammans främjar de möjligheten till bildning och kulturupplevelser.

Viktiga utvecklingsfrågor för arkiven är tillgängliggörandet gentemot olika målgrupper, inte minst genom digitalisering av arkivinformation och bevarandet av e-arkiv, information som är skapad i digitala format.

ENSKILD ARKIVVERKSAMHET

Samverkansmodellen omfattar enskild arkivverksamhet, vilket i Värmlands fall innebär de självständiga ideella organisationerna Föreningsarkivet i Värmland och Föreningen Värmlandsarkiv. Den senare är ett näringslivsarkiv och ska inte förväxlas med institutionen Värmlandsarkiv, som bland annat är landsarkiv för Värmland.

Föreningsarkivet bildades 1949 och har en av landets mest omfattande och mångfasetterade samlingar inom föreningssektorn. Föreningsarkivet är bland annat medlem av Folkörörelsernas arkiv-

ARKIVEN

Hos arkiven kan vi ta del av olika aspekter av Värmlands historia; dess kommuner, näringsliv och föreningar.

Foto: Øyvind Lund

förbund, Föreningen Enskilda Arkiv i Mellansverige och Föreningen Bergslagsarkiv.

Föreningen Värmlandsarkiv bildades 1970 och är ett av landets största näringslivsarkiv. Föreningen har ingen egen personal, utan har valt att låta Värmlandsarkiv hantera näringslivsarkivet. Relationen mellan föreningen och Värmlandsarkiv och Värmlandsarkivs huvudman Region Värmland regleras i ett särskilt avtal. Föreningen Värmlandsarkiv är bland annat medlem av Föreningen Bergslagsarkiv, Näringslivets arkivråd och Näringslivsarkivens förening.

Värmland har varit ett pionjirlän inom den enskilda arkivsektorn, och genom etableringen av Arkivcentrum Värmland 1998 stärktes möjligheterna till samverkan, också med Landstingsarkivet, Karlstads kommunarkiv och Svenska Migrationscentret. Samverkan avser bland annat forskar expedition och programverksamhet. Genom Arkivcentrum har arkiven skapat goda förutsättningar för den som vill studera Värmlands historia ur flera perspektiv, på en enda plats. Det har ökat möjligheterna att ta del av allmänna handlingar och annat arkivmaterial och att gemensamt tydliggöra och förstärka arkivens betydelse som källa till information och kunskap om samhället och dess utveckling.

SVENSKA MIGRATIONSCENTRET

Svenska Migrationscentret bildades 1960 och har tidigare bedrivit sin verksamhet under namnen

Emigrantregistret och Sverige Amerika Centret. Föreningen har till syfte att verka som ett kunskapscentrum för migration och integration i en riksomfattande verksamhet, från ett mångkulturellt och tvärvetenskapligt perspektiv. Detta sker genom vetenskaplig dokumentation av in- och utvandring samt nationellt och internationellt arbete med pedagogik, utställningar, skrifter, arrangemang och digitala tjänster. Föreningen bygger vidare på tidigare erfarenheter och samarbete mellan Sverige och Svensk-Amerika.

I centrets lokaler finns utställningsytor, arkiv och forskarsal. Svenska Migrationscentret bedriver en omfattande projektverksamhet, till stor del utanför länet.

Svenska Migrationscentret räknas till de enskilda arkiven, men betraktas av Riksarkivet som en rikstäckande institution, och ingår därför inte i samverkansmodellen.

VÄRMLANDSARKIV

Värmlandsarkiv är landsarkiv för Värmlands län. Det innebär att arkivet utför vissa statliga uppgifter. Uppdraget regleras genom ett avtal med Riksarkivet. Därutöver är Värmlandsarkiv näringslivsarkiv på uppdrag av Föreningen Värmlandsarkiv och en resurs för de värmländska kommunerna och för huvudmannen Region Värmland.

En del av kärnverksamheten är att arbeta för en god arkivhantering i länet och utveckla regional samverkan inom arkivsektorn. Den utåtriktade

verksamheten är ett prioriterat område, bland annat i form av arkivpedagogik, utställningar, programverksamhet, en god besöksmiljö och en stark närvaro i sociala medier.

Förutom lokaler i Arkivcentrum har Värmlandsarkiv en arkivdepå i bergrum i Zakrisdal i Karlstads kommun. Depån delas med Föreningsarkivet, Karlstads kommunarkiv och Polisområde Värmland.

ÖVRIG ARKIVVERKSAMHET

Vid sidan av ovanstående arkiv finns ett antal kommun- och kyrkoarkiv, arkiv vid företag, myndigheter och institutioner, samt arkiv hos museer och hembygdsgårdar. Arkiven samverkar också med släktforskarrörelsen. På Karlstads universitet sker utbildning i arkivkunskap i nära samverkan med arkiven i Arkivcentrum.

KULTUREN I SAMSPEL

Kulturen ska samspela med andra samhälls- och politikområden. Därigenom kan kulturen vara en kraft och motor i regionens utveckling. Samverkan med andra samhälls- och politikområden är också central för att kulturen ska kunna utvecklas och hitta nya former.

Det är inte kulturpolitikens uppgift att lägga ett nyttoperspektiv på kulturen, men det är viktigt att kultursektorn bidrar till att andra samhällsområden ser att kulturen kan vara en resurs och samverkanspartner och dra nytta av den kompetens som finns inom kulturområdet. Samtidigt måste kulturens egenvärde alltid respekteras.

Civilsamhället

Det civila samhället, inte minst länets omfattande ideella föreningsliv, är en förutsättning för ett mångfasetterat och vitalt kulturliv i hela länet. Genom amatörkulturen och det ideella arrangörskapet bidrar det civila samhället till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen om deltagande i kulturlivet och möjlighet till kulturupplevelser.

Den professionella kulturen är ofta beroende av den ideella sektorns eldsjälar och entusiaster för att nå ut till publiken. Det lokala

engagemanget är, i kombination med offentlig finansiering och samverkan med bland andra studieförbunden och biblioteken, avgörande för möjligheterna att kunna behålla och utveckla ett brett utbud av musik, teater, dans, bildkonst, filmvisningar, föreläsningar och kulturella besöksmål i länets alla delar. Trossamfunden och de ideella organisationernas samlingslokaler är ofta en förutsättning för att medborgarna ska kunna uppleva levande kultur även utanför de större orterna.

SäffleOperan, Värmlandsteatern och andra ideella teaterverksamheter i länet spelar en viktig roll för att ge teaterintresserade i alla åldrar en möjlighet att utveckla sitt teaterintresse och sina talanger, både på och bakom scenen. Genom sina uppsättningar breddar de också utbudet av teater inom en sektor där samverkan mellan amatörer och professionella berikar verksamheterna. Även inom film, konst, musik och andra områden skapar det lokala engagemanget grundläggande förutsättningar för att uppleva och skapa kultur.

Region Värmland, kommunerna, kulturkonsulterna och de regionala kulturverksamheterna

ska arbeta för att stärka civilsamhällets organisationer, med särskilt fokus på arrangörsledet. En viktig fråga är också hur den offentliga kulturpolitiken ska kunna stödja personer som känner ett starkt engagemang inom kultursektorn men valt att stå utanför det etablerade föreningslivet.

Folkbildning

Studieförbund och folkhögskolor startades för att utveckla det folkliga kultur- och bildningsarbetet, skapa alternativa utbildningsformer och vara en arena för ideologiska samtal och diskussioner. Trots genomgripande samhällsförändringar kvarstår behovet av folkbildning, även om verksamheten förändras och utvecklas utifrån nya förutsättningar och i delvis nya former.

Folkbildningen är en av Sveriges största kulturarenor, både när det gäller att erbjuda kulturupplevelser och möjligheter till eget skapande. Det är väsentligt att folkbildningen fortsätter spela denna viktiga roll för kulturlivet och att insatser görs för att nå människor som idag inte är delaktiga i kulturlivet.

Folkbildningen verkar utifrån det mål för folkbildningspolitiken som riksdagen fastställt:

”Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.”

STUDIEFÖRBUNDEN

Studieförbunden skapar möjligheter till delaktighet i kulturlivet och eget skapande. De är också viktiga samarbetsparter för det lokala kultur- och föreningslivet och för kommunernas kulturförvaltningar, bibliotek etcetera. Verksamheten skapar dessutom betydande möjligheter för professionella kulturskapare att nå ut till en större publik och förstärka sina försörjningsmöjligheter.

Studieförbundens utbud och arbetsformer har med tiden ändrat karaktär. Nya behov och önskemål har förändrat utbudet av studiecirklar och programverksamhet. Kulturens andel av verksamheten har ökat. Inom de flesta studieförbund är kulturen numera den största verksamheten.

Staten och kommunerna stödjer studieförbundens lokala verksamhet, medan Region Värmlands bidrag till studieförbunden är avsett för administration, fortbildning och utvecklingsverksamhet på regional nivå.

De tio studieförbund som finns i Sverige är alla verksamma i Värmland. Region Värmland har de senaste åren fördjupat dialogen med studieförbunden, bland annat i syfte att tydliggöra folkbildningens strategiska roll på områden som arrangörskap, digital delaktighet och integration.

2017 införs ett nytt system för fördelning av

statsbidrag till studieförbunden, vilket på sikt kan komma att påverka också de regionala kriterierna för stödet till studieförbunden.

FOLKHÖGSKOLORNA

Folkhögskolorna utgör med sina fria bildnings- och utbildningsformer ett viktigt komplement till andra utbildningsanordnare. Värmland har sex folkhögskolor, varav fem med Region Värmland som huvudman. Inom kultursektorn har skolorna stor betydelse som arena både när det gäller kurser inom dans, musik, scenkonst, film och konst, och som arrangörer, samarbetspartner och arbetsgivare.

Skolornas utbildningar med konst- och kulturprofil bidrar till länets attraktionskraft bland annat genom att motivera unga kreativa människor att flytta till Värmland. Att utveckla och profilera attraktiva estetiska utbildningar och fortbildningar vid folkhögskolorna är särskilt angeläget i en region som endast har ett fåtal konstnärliga utbildningar på högskolenivå.

Högre utbildning

Det är viktigt för kulturlivets utveckling att det finns goda utbildningsmöjligheter i regionen. Utbildningssatsningar skapar ett inflöde av människor, erfarenheter och idéer. Karlstads universitet med Musikhögskolan Ingesund är ett naturligt centrum för kulturlivets utveckling.

Kopplingarna mellan kultur, utbildning och

forskning bör stärkas. En gemensam målsättning för regionen, kommunerna, kulturlivet och Karlstads universitet bör vara att i högre grad involvera universitetets studenter i regionens kulturliv samt att involvera professionella kulturskapare i universitetets verksamhet i större utsträckning.

Karlstads universitet har också en viktig roll genom att man bedriver forskning med relevans för kultursektorn. Forskning och utvärdering är viktigt som underlag och stöd för det framtida förändringsarbetet på kulturområdet.

Hälsa

Kultur är viktigt för folkhälsan. Flera studier visar på det positiva sambandet mellan kulturupplevelser, eget skapande, hälsa och livskvalitet. På många håll bedrivs utvecklingsarbete kring hur kulturaktiviteter kan komplettera traditionella metoder, i synnerhet inom vård och omsorg samt inom det förebyggande folkhälsoarbetet. Värmland har en åldrande befolkning vilket gör det särskilt prioriterat att bejaka äldre människors delaktighet i kulturlivet.

Värmlandsstrategin lyfter fram nyttan av att arbeta hälsofrämjande i bred samverkan där kulturen pekas ut som en part. Kommunerna och landstinget har ansvar att se till alla invånares behov och har därigenom ett särskilt ansvar inom området, både när det gäller kulturella aktiviteter, biblioteksverksamhet och konstens roll på sjukhus och vårdinrättningar.

Erfarenheten visar att arbetet med kultur och hälsa kräver en god förankring hos förtroendevalda och verksamhetsansvariga. Också folkbildning, civilsamhället och kulturskapare har en viktig roll inom kultur och hälsa, och det finns stora möjligheter till utveckling och samordning inom området.

Landstinget i Värmland har ambitionen att utöka och bredda arbetet med kultur i vården och arbeta samlat med området. Målet är att kunna erbjuda olika verksamheter ett vidgat programutbud med musik, teater, konst, dans, berättande och film. Fokus ska vara på barnsjukvård, äldre patienter och psykiatri, och särskilt rikta sig mot långvarigt sjuka,

Region Värmland har tagit initiativ till ökad samverkan, kunskapsspridning och idéutveckling inom området kultur och hälsa, bland annat genom att i samverkan med andra aktörer arrangera en konferens på temat. 2015 introducerades också ett särskilt regionalt projektstöd inom området kultur, hälsa och rehabilitering. Under perioden fram till 2020 finns det goda möjligheter att utveckla området.

Hållbarhet

Alla i Värmland ska kunna leva ett gott liv i en god miljö. En miljömässigt hållbar utveckling ger ett livskraftigt Värmland. En rad regionala aktörer har samlats bakom klimatmålet Värmland är klimatneutralt år 2030, som utgår från det nationella

miljökvalitetsmålet "begränsad klimatpåverkan". Även andra miljökvalitetsmål, till exempel "god bebyggd miljö", har relevans för kulturlivet.

Kulturlivet har en miljöpåverkan, inte minst gällande frågan om hur människor transporterar sig till kulturarrangemang i regionen. Arrangemang bör vara klimatanpassade i alla led.

Genom att utveckla den lokala kulturverksamheten och genom att utnyttja nya tekniska möjligheter kan resandet minska. De regionala kulturverksamheterna ska ta ansvar för sin miljöpåverkan och verka för en hälsosam miljö och hållbar resursanvändning.

Kulturen kan också spela en roll i klimatarbetet genom sin förmåga att gestalta frågeställningar, ge perspektiv på utvecklingen och påverka attityder.

Besöksnäring

Besöksnäringen är viktig för Värmland. Ett rikt och levande kulturutbud samt väl underhållna och utvecklade kulturmiljöer är av stor betydelse för besöksnäringen. Större festivaler, konferenser, teateruppsättningar och arrangemang inom kulturområdet är viktiga för att sätta Värmland på kartan nationellt och internationellt. De är reseanledningar som ger regionen lyskraft, skapar möjligheter till nya kontakter för regionens kulturliv och har betydande ekonomiska kringeffekter.

Det finns goda möjligheter att utveckla entreprenörskapet och upplevelseinnehållet i de

kulturella verksamheterna. I organisationen Visit Värmlands *Strategi för Värmlands besöksnäring 2014–2020* är kulturen ett utpekat temaområde. Genom utökad samarbete med kreativa och kulturella näringar och offentliga företrädare för kulturen i Värmland ska Värmland utvecklas som destination för kulturturism. Den värmländska berättartraditionen ska enligt strategin genomsy de produkter och paket som utvecklas.

Kulturella och kreativa näringar (KKN)

Kulturföretagandet har en positiv inverkan på det kreativa och innovativa klimatet i regionen och bidrar till utvecklingen av innovationsförmåga och förnyelse inom hela samhällsekonomin. Goda förutsättningar för kulturskapande och för kulturnäringarna bidrar till tillväxten, breddar arbetsmarknaden och ökar kulturskaparnas möjligheter att leva på sin verksamhet. KKN-företagen har dessutom en stor potential i arbetet med varumärket Värmland.

EU sätter i sitt program *Kreativa Europa 2014–2020* stor tilltro till de kulturella och kreativa sektorernas möjlighet att bidra till Europas mål för smart, hållbar och inkluderande ekonomisk tillväxt. *Värmlands forsknings- och innovationsstrategi för smart specialisering 2015–2020* lyfter fram natur-, kultur- och platsbaserade digitala upplevelser som ett viktigt utvecklingsområde. Strategin pekar på behovet av forskning, utveckling och samverkan inom området.

Utgångspunkten i arbetet med att stödja KKN-sektorn ska alltid vara de kulturella näringarnas kärna: det konstnärliga verket.

Spelkultur

Spel i någon form upptar många vardag. Sverige anses vara ett av de främsta länderna i dataspelsbranschen och allt fler människor i olika åldrar ägnar sig åt dator- och tv-spel, lajv, cosplay och rollspel. Spelkulturen erbjuder nya sätt för traditionella kulturuttryck att möta moderna. Det kan handla om brädspels-tillverkning som möter traditionell slöjd, lajv och rollspel som

möter arkiv och datorspel som möter bildkonst. Det är viktigt att kulturlivet i Värmland använder och tar tillvara spelkulturens möjligheter. I förlängningen kan spelkulturen också generera nya arbetstillfällen.

Spelkultur är ett område som engagerar många unga i föreningsform där deltagarna i hög grad interagerar och är medskapare. Deltagarna har stor kunskap om teknik och berättande, men också om språk, historia och platser. Dessa föreningar är idag viktiga kulturaktörer och samverkan mellan dessa och andra kulturföreningar och kulturverksamheter bör utvecklas.

GENOMFÖRANDE AV KULTURPLANEN

Genom samverkansmodellen har sambandet mellan statlig, regional och kommunal medfinansiering av regional kulturverksamhet blivit tydligare.

Statens andel av finansieringen har minskat över tid. Det har fått konsekvenser för de regionala kulturverksamheterna. Region Värmland och kommunerna kan inte förväntas kompensera för uteblivna eller låga statliga uppräkningsbidragen. Modellen riskerar att bli konserverande när staten inte svarar upp mot kostnadsutvecklingen.

Utveckling genom samverkan

Kultursamverkansmodellen bygger på att Region Värmland och kommunerna kontinuerligt arbetar med att utveckla Värmlands kulturella tillgångar. För att driva utvecklingsarbetet framåt behöver samverkan inom det regionala kulturlivet en fast struktur. En utvecklad, kontinuerlig och formaliserad dialog med nationella myndigheter, regionala kulturverksamheter, kulturskaparnas organisationer och det civila samhällets regionala företrädare är en förutsättning för framgång.

Genom samverkan kan vi identifiera mål, ambitioner och prioriteringar som sammanfaller och skapa förutsättningar för en breddad finansiering.

Kulturplanen bildar underlag för arbetet med att skapa regionala samverkansprojekt som bland annat kan komma ifråga för de tidsbegränsade bidrag till

strategiska utvecklingsinsatser av nationellt intresse som Kulturrådet disponerar inom ramen för samverkansmodellen.

Samverkans- och dialogformer

Region Värmland inbjuder till regionala kulturpolitiska konferenser och seminarier för inspiration, kunskap och dialog om kulturpolitik ur ett kommunalt och regionalt perspektiv. Fokus ligger på att spegla och följa upp aktuella kulturpolitiska utmaningar. Målgruppen är i första hand kommunala och regionala politiker och kulturtjänstemän, regionala kulturverksamheter, kulturliv och civilsamhälle.

Genom olika nätverk och samverkansgrupper skapas plattformar för samverkan, uppföljning och erfarenhetsutbyte mellan Region Värmland och andra parter, till exempel kommunerna, de statsbidragsmottagande kulturverksamheterna, kulturlivets intresseorganisationer, det fria professionella kulturlivet och civilsamhällets regionala organisationer. Ambitionen är också att fortsätta att utveckla dialogen med studieförbunden och med kulturmiljöområdets aktörer. Inom biblioteksområdet finns en särskild samverkansstruktur utifrån det regionala bibliotekssamarbetet. Ytterligare nätverk och samverkansgrupper kan vid behov inrättas.

Uppföljning

Effekterna av statsbidraget till regional kulturverksamhet – och

av de regionala och kommunala årsanslagen – mäts och följs upp, i första hand utifrån Kulturrådets föreskrifter och riktlinjer. De verksamheter som tar emot statsbidrag inom samverkansmodellen lämnar också egna verksamhets- eller årsberättelser.

Region Värmland har träffat skriftliga, fleråriga överenskommelser med de regionala kulturverksamheter som får del av statsbidraget inom ramen för samverkansmodellen. Överenskommelserna följs upp och utvärderas gemensamt av Region Värmland, kommunerna och de berörda kulturverksamheterna.

Genom bland annat kulturvaneundersökningar, uppföljning av demografiska förändringar och utvärderingar av de egna projektbidragen skapas ett underlag för diskussion om förändrade prioriteringar och nya utvecklingssatsningar utifrån kulturplanen.

Förväntningar på statliga myndigheter och andra aktörer

Region Värmland förväntar sig att Kulturrådet ska ansvara för en löpande dialog och ett fördjupat kunskapsutbyte kring samverkansmodellen.

Region Värmland förutsätter att Statens kulturråd och Myndigheten för kulturanalys för en kontinuerlig dialog med regionerna kring uppföljning, utvärdering och rapportering av regional kulturstatistik.

För en framgångsrik filmpolitik krävs att Filminstitutet

MIN TRYGGA PLATS

En föreställning om normer, överlevnad och mod.

Foto: Øyvind Lund

har nationell överblick, organiserar nätverk tillsammans med regionerna samt samverkar kring talangutveckling och biografutveckling. Filminstitutet bör också öka tillgängligheten till sin utåtriktade verksamhet, bland annat för unga filmare.

Likaså är det viktigt att Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Kungliga biblioteket och Nämnden för hemslojdsfrågor fortsatt har en nationell överblick inom sina respektive områden och organiserar relevanta nätverk för de regionala kulturverksamheterna.

Region Värmlands roll

Regionfullmäktige beslutar om kulturplanen och om Region Värmlands verksamhetsplan och budget inklusive årsanslag till kulturverksamheter. Fullmäktige föreslås årligen uppdraga åt regionstyrelsen att besluta om fördelning av de statsbidrag som omfattas av kultursamverkansmodellen.

Kulturplanen bildar underlag för Region Värmlands interna arbete med verksamhetsplan, budget samt kriterier för årsanslag och bidragsgivning till projekt och evenemang inom kulturområdet. Kulturplanen ligger också till grund för Region Värmlands kulturpolitiska agerande på nationell nivå.

Region Värmlands roll som utvecklingsorganisation innebär ett processinriktat arbete för att tillsammans med medlemmarna – landstinget och de sexton kommunerna – och kulturlivets intressenter utveckla Värmland som kulturregion. Region Värmland stödjer i första hand kulturlivet genom att ta ett ekonomiskt ansvar för de regionala kulturverksamheterna, egna kulturverksamheter och distriktsverksamheten inom folkbildning och föreningsliv.

Region Värmland fördelar också olika former av bidrag till kulturlivet, kommuner, studieförbund, fria kulturutövare och

ungas kulturinitiativ. Dessutom ansvarar Region Värmland för nätverk, omvärldsbevakning, informationsspridning och för kulturpolitisk dialog och analys. Regionen är länken mellan den nationella och kommunala kulturpolitiken, vilket gör det till en självklar uppgift att initiera dialog och samtal kring kulturpolitik.

Region Värmland ansvarar också för framtagandet och genomförandet av kulturplanen och för uppföljning och återrapportering till staten. Arbetet med uppföljningar och utvärderingar ska präglas av ett lärandeperspektiv.

En viktig del av det fortsatta arbetet med kulturplanen är att delta i relevanta nationella nätverk, utveckla dialogen med angränsande regioner, följa forskningen på området och se på vilka sätt den regionala kulturpolitiken utvecklas på andra håll i landet. Region Värmlands webbplats samlar underlag, dokument och rapportering kring kulturplanens genomförande.

ARMLÄNGDS AVSTÅND

Region Värmland arbetar utifrån den kulturpolitiska principen om armlängds avstånd, vilket innebär att den politiska nivån beslutar om mål, riktlinjer och ekonomiska ramar, medan de konstnärliga och kvalitativa bedömningarna görs inom kulturverksamheterna. Bedömningar av projektansökningar inom kulturområdet sker i första hand på tjänstemannanivå, men vid behov anlitas särskilda referenspersoner med expertkunskap inom ett visst konstområde.

BIDRAGSGIVNING

Region Värmland ger stöd till kulturprojekt och arrangemang som bidrar till Värmlands utveckling och attraktionskraft. Bidragsstrukturen ska vara transparent, flexibel och anpassad till dagens behov inom kulturlivet. Det är viktigt att syftet med

VÄLKOMMEN TILL VÄRMLAND!

Hela världen slöjdar – hemslojden är en arena för nya möten.

Foto: Carina Olsson

bidragen, liksom själva fördelningsprocessen, är tydlig och att det framgår på vilka grunder bidragen lämnas. Under dialogprocessen har många deltagare poängterat att det måste vara enkelt att söka stöd. Bidragsgivningen ska följas upp och former och kriterier ska regelbundet ses över i samråd med kulturlivet.

Landstinget och kommunerna

Landstingets verksamhet rymmer bland annat ett ansvar för den omfattande egna konstsamlingen,

för sjukhusbiblioteken och för utvecklingsarbetet inom området kultur och hälsa.

De sexton kommunerna har ansvar för det lokala kulturlivet och är självbestämmande när det gäller utformningen av den lokala kulturpolitiken. Musik- och kulturskolor, bibliotek och samlings- och utställningslokaler, egen programverksamhet, stöd till studieförbund och föreningsliv, arbetet med kultur i skolan och vården, ansvar för kulturarv och kulturmiljö och samverkan med lokala aktörer bygger tillsammans det lokala kulturlivet

utifrån respektive kommuns förutsättningar och prioriteringar. Kommunerna är i varierande grad medfinansierare av regionala och lokala kulturverksamheter och utvecklingsprojekt inom kulturområdet. Kommunerna och landstinget delar också ut olika typer av kulturpriser och stipendier till kulturskapare.

Kommunerna står tillsammans för den största andelen av den offentligt finansierade kulturen i Värmland. Omfattningen och kvaliteten på den kommunala verksamheten är därför viktig för möjligheterna att nå de kulturpolitiska målen.

Kommunerna varierar kraftigt i folkmängd, vilket innebär att förutsättningarna för att bedriva kulturverksamhet är högst olika. Samverkan blir därför allt viktigare. Region Värmland ska särskilt beakta de mindre kommunerna och verka för att stärka deras roll i möjliggörandet av kulturell verksamhet, i synnerhet med fokus på att skapa likvärdiga möjligheter för barn och unga.

Landstinget och kommunerna är medlemmar i Region Värmland. Landstings- och kommunstyrelsernas ordförande möter regelbundet regionråden. Likaså möts cheftjänstemännen från respektive organisation. Dessa forum kan utnyttjas som en plattform för information och dialog om kulturplanen och dess genomförande.

VAR ÄR HEM?

Tystnad, tagning! Och sedan premiär –
på Stjärnan i Torsby.

*Region Värmland är en regional utvecklingsorganisation. Vi skapar
förutsättningar för en hållbar tillväxt.*

*Vi har många olika ansvarsområden med uppdrag som kommer från
staten och våra medlemmar – landstinget och Värmlands 16 kommuner.*

*Vi jobbar med tillväxtfrågor, kollektivtrafik, kultur, folkhögskolor och
medlemsstöd. Vi tar alltid utgångspunkt i Värmlandsstrategin.*

regionvarmland.se